

חוברת

דף השבוע

מסכת כתובות חוברת

דף מג

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

הלכות הדף

הלכות הדף

נידון אחד בהלכה הנובע מלימוד הגמרא
על כל דף ודף

נערך ע"י
הרב אשר יעקב מילמן שליט"א

דף מג בדין הקטלנית

הגמ' מביאה ראייה ממתני', דקיי"ל כשיטת רבי, דאשה נקראת 'קטלנית' בתרי זימני, דב' פעמים נחשב חזקה. וכן נפסק להלכה ברמב"ם (הל' איסור"ב פכ"א הל"א) ובשו"ע (אהע"ז סי' ט' סעי' א). ודנו הראשונים, האם אשה קטלנית נשאה באיסור, האם כופין בעלה להוציאה או לא. הרא"ש (פ"ד סי' ג) והרשב"א (שו"ת, ח"ג סי' סד) כתבו, שאם נשאת תצא. וביאר הרא"ש וז"ל, 'יראה שכופין אותו להוציא דחמירא סכנתא מאיסורא וכמו שמחויבין ב"ד להפריש את האדם מן העבירה, כך מחויבין להפרישו שלא יפשע בנפשו'. אולם הרמב"ם (שם) פסק, שאם נשאת לא תצא.

ולכאו' סברת הרמב"ם צ"ב, דהא אמרי' בכל מקום חמירא סכנתא מאיסורא, כדברי הרא"ש, ומאי שנא סכנה זו משאר סכנות. והנה במגיד משנה ביאר דעת הרמב"ם וז"ל, 'והטעם, שאין להוסיף על גזירות של דבריהם, ומשמע לא תנשא הוא לכתחילה, אבל דיעבד לא, ולא מצינו שהזכירו הקטלנית בשום מקום עם אותן שכופין אותן להוציא'. ואמנם לא תירץ טענת הרא"ש, דחמירא סכנתא מאיסורא. אך הכסף משנה כתב ליישב עפ"י מש"כ הרמב"ם בתשובותיו (סי' רעח) וז"ל, 'לישא קטלנית אין בו איסור, אבל הוא מרוחק על צד הניחוש והפחד והתימהון, שיש ברוב השעות שיזנקו בהם הגופות החלשים, ואין חילוק בין זה לאוכל מביישא דאסר גנא'. נמצא, שיש כאן מחלוקת יסודית בין הרא"ש והרמב"ם, אם יש בקטלנית חשש סכנה ממש, או שהוא חשש רחוק בעלמא.

ובשו"ת חת"ס (אהע"ז ח"א סי' כג) שכתב להוכיח מתשובת הרמב"ם [עי' במהדור' פאר הדור ובדברי הרב המגיה שם, יש כמה גירסאות בשו"ת הרמב"ם, ולכאו' יוצא מזה נפק"מ לדינא], שלפעמים גם לכתחילה מותר לישא קטלנית, ולפעמים אפילו בדיעבד אם נשאת תצא, שבאיש שאינו חושש לחשש סכנה זה, שרי אפילו לכתחילה לישא אותה, אך במי שהוא חושש לסכנה זו, אפילו אם נשאת תצא. וז"ל החת"ס, 'בתשובה ביאר הרמב"ם, שאינו אלא למאן דקפיד קפדין בהדי' כו', אע"כ זה תלי' במאן דקפיד, וע"כ הבא לשאול, וא"כ הרי קמן דקפיד, אמרי' לא תנשא, ואותו באמת אם נשאת תצא, כיון דקפיד חמירא סכנתא, אבל אם נשא בלא שאלת חכמים, הרי לא קפיד וליכא סכנתא, א"ש לשון לא תנשא, אע"ג אפי' בדיעבד מוציא, היינו אחר שהורו לא תנשא, והרי קפיד'. אולם בשו"ת ריב"ש (סי' רמא) כתב, שאפילו מי ששאל בב"ד והורו לו שלא לישא, אם נשאת לא תצא.

ולמעשה נפסק בשו"ע כפשוטו דברי הרמב"ם, שלכתחילה אין לשום אדם לישא אשה קטלנית, אך בדיעבד אם נישאת לא תצא, והוסיף השו"ע, שאפילו אם רק נתארסה ועדיין לא נשאת, לא תצא. וברמ"א הקיל בזה עוד יותר, שכל דין זה של קטלנית נוהג דוקא באופן שמתו בעליה הראשונים בדרך הטבע, אבל אם מתו ע"י מגפה, או ע"י רציחה, לא נאסרה. וז"ל הרמ"א, 'יש אומרים דדוקא אם מתו מיתת עצמם, אבל אם נהרג אחד מהן, או מת בדבר, או נפל ומת וכדומה, אינו כלום, ולכן רבים מקילים בדברים אלו ואין מוחין בידיהם'.

וע"ע בשו"ת הרא"ש (כלל נג סי' ח), שדן אם דין קטלנית נוהג דוקא באשה, או גם לגבי איש שמתו לו שתי נשים, וצידד, שיש לחלק בזה בין איש לבין אשה, ודין הקטלנית נוהג רק לגבי אשה, עיי"ש טעמו. וע"ע בט"ז ופתחי תשובה שהאריכו בדין הקטלנית בזה"ז.

סוגיית הדף

סוגיית הדף

סוגיא שלימה אחת
על כל דף ודף
עם העתקת מראי מקומות

נערך ע"י
הרב משה דרייפוס שליט"א

סוגיית הדף

דף מג

אימתי חל החיוב לשלם הכתובה

גמרא:

השיאה וגרשה השיאה ונתארמלה
כתובתה שלה ר' יהודה אומר הראשונה
של אב אמרו לו משהשיאה אין לאביה
רשות בה

תמצית הסוגיא:

במשנה מובא מחלוקת בין ר' יהודה ורבנן, לגבי אב שהשיא בתו ואח"כ נתגרשה או נתארמלה, מי זוכה בכסף הכתובה, האב או הבת, דר' יהודה סובר דהאב זוכה בו, אבל רבנן סוברים דהבת זוכה בו. ובגמ' מקשה מאי טעמא דר' יהודה, ומאריכה לבאר סברתו של ר' יהודה.

הפני יהושע כתב לדייק מהא דמקשה הגמ' מאי טעמא דר' יהודה, דמשמע מזה דסברת רבנן מובנת שפיר, ורק סברת ר' יהודה טעונה ביאור. וכתב הפנ"י, דצ"ל דסברת רבנן היא, שאין האב יכול לזכות בכסף הכתובה, משום שהחיוב לשלם הכתובה אינו חל על הבעל עד שעת המיתה או הגירושין, והרי באותה שעה כבר יצתה הבת מרשות אביה.

אך מה שנקט הפנ"י, שהחיוב לשלם הכתובה אינו חל על הבעל מיד בשעת הנישואין [שמוטל עליו לשלם אם לבסוף מת או גירש אשתו], אלא לאחר זמן בשעת המיתה או הגירושין, מצינו בזה נידון גדול בדברי הראשונים והאחרונים, ויש בזה כמה נפקא מינות, וכמו שיתבאר.

תמצית מראי מקומות

אם החיוב לשלם הכתובה חל מיד או בשעת מיתה או גירושין

א. פני יהודע ד"ה ר' יהודה

דייק מהא דמקשה הגמ' 'מאי טעמא דר' יהודה' [דס"ל שאב שהשיא בתו זוכה בכתובתה], דמשמע דמובן שפיר סברת רבנן [דס"ל שבכה"ג אין האב זוכה בכתובתה]. וביאר סברת רבנן, דכתובה לא ניתן לגבות כלל מחיים, אלא כשתתאלמן או תתגרש, ובאותה שעה כבר יצתה מרשות האב ע"י הנישואין.

ב. בית מאיר אהע"ז סי' זו סיע' א

כתב להוכיח מדברי הרא"ש (ריש פרק אע"פ) דס"ל שהחיוב לשלם הכתובה אינו חל מיד בשעת הנישואין, אלא לאחר זמן בשעת המיתה או הגירושין. והוא כדברי הפנ"י.

ג. טור אהע"ז סי' צג

כתב, שהכתובה היא כשטר חוב, ונתחייב בה הבעל מיד, אלא שאינה נגבית בכל עת, אלא לכשתתאלמן או תתגרש. ומבואר דלא ס"ל כהפנ"י, אלא ס"ל שחיוב הכתובה חל על הבעל מיד, אלא ש'זמן הגביה' הוא רק לאחר זמן, בשעת המיתה או הגירושין. [וכן מבואר ברמב"ם (הל' אישות פט"ז ה"ג)].

ד. אילת השחר ד"ה הואיל

האריך להוכיח שחיוב הכתובה חל מיד, ולא רק לאחר מיתה או גירושין, וכשיטת הטור [והרמב"ם]. אך העיר, דא"כ יש לעיין מאי טעמא דר' יהודה, דס"ל

שאב שהשיא בתו זוכה בכתובתה, דהא בשעת חלות חיוב הכתובה כבר יצתה מרשותו.

נפק"מ א', מחילה

ה. חזון איש אהע"ז סי' נו אות טז

חקר בנידון הנ"ל, אם חיוב הכתובה חל מיד בשעת הנישואין, או שאין חיוב כתובה כלל עד שמת הבעל או גירשה. וכתב, שממה שנקטו רוב הראשונים שיכולה האשה למחול על חובת הכתובה בשעה שהיא עדיין נשואה, משמע שכבר חל החיוב.

ו. חי' הגרנ"ט סי' מד

האריך גם כן בחקירה הנ"ל, וציידד כדברי הפנ"י, שהחיוב חל רק בשעת המיתה או הגירושין, וכתב שלפנ"י מובן שפיר שיטת רש"י (נז). דס"ל שאין האשה יכולה למחול על כתובתה כשהיא עדיין נשואה.

נפק"מ ב', ספק זינתה

ז. חי' ר' ראובן סי' יא אות א

הביא מחלוקת האחרונים, לגבי אשה שיש ספק אם זינתה, והיא אומרת שלא זינתה ויש לה כתובה, והבעל אינו יודע, שי"א שדומה ל'איני יודע אם נתחייבתי', שעדיין לא חל חיוב הכתובה, וא"כ הבעל פטור מלשלם, וי"א שדומה ל'איני יודע אם פרעתיך', שכבר חל חיוב הכתובה בשעת הנישואין, וא"כ חייב לשלם.

מהלך חדש

ח. חי' הגר"ח על הש"ס פא. ענין 'חיוב כתובה'

הביא החקירה הנ"ל, וכתב שיש בזה ראיות לכאן ולכאן, ועפי"ז כתב מהלך חדש, שהוא דרך הממוצע בין הצדדים, שבאמת חיוב הכתובה חל מיד בשעת הנישואין, אלא שהחפצא של חיוב הכתובה אינה חיוב תשלומין, אלא היא 'חוב על חוב', שמעכשיו מוטל על הבעל, שלאחר זמן כשימות או יגרש אשתו, יתחייב אז בכסף הכתובה.

ט. חי' ר' שמעון סי' סב

כתב ג"כ כדרכו של הגר"ח, ביתר ביאור, והאריך לבאר עפי"ז סברת רבנן, דס"ל שאב שהשיא בתו אינו זוכה בכתובתה.

י. עטרת שמואל ד"ה מאי טעמא דר"י
האריך להביא מראי מקומות בנידון הנ"ל.

סוגיית הדף

פני יהושע

דף מד ע"ב

כתובות

קעה

מימעט אלא הורתה ולידתה שלא בקדושה ועל זה משני שפיר דמדאפקא רחמנא להאי ריבוי בלשון ומתה אדרבא משמע דלענין מיתת סקילה לחוד אמרין דלידתה בקדושה איתרבי אבל במיעוטא דבתולת ישראל דליכא שום ריבוי אפילו לידתה בקדושה נמי ממעטינן מבתולת ישראל, כן נראה לי וק"ל:

שם ואימא לרבנות הורתה ולידתה שלא בקדושה. ולכאורה יש לתמוה אטו מי לא סליק אדעתא מיעוטא דבישראל דהא מעיקרא דמקשה מה"מ אהאי מיעוטא סמיך כמ"ש התוספות. ועוד אי לא אסיק אדעתא מאי קאמר ואימא לרבנות דהא לא איצטריך שום ריבוי ומהיכי תיתי למעט גיורת דהא בכל התורה משפט אחד לגר ולאזרח אם לא היכא דאיכא מיעוטא. ולמאי דפרישית לעיל אתי שפיר דהשתא ס"ד דלא שייך למעט כלל מבישראל לענין סקילה מדלא כתיב בישראל בנערה המאורסה וא"כ אית לן למימר דלא מיעט הכתוב אלא מהנהו חידושי דאיתא במוציא שם רע לחוד כגון קנס ומאה כסף או לענין נכנסה לחופה וזינתה והוציא שם רע לפי הרשב"ם או לענין דאזלינן בתר מעיקרא למאי דתני שלא וכסברת רבא דחידוש הוא וכמו שאבאר ועל זה משני שפיר א"כ בישראל מאי אהני ליה והיינו כתיורין ר"י בשינויא קמא דמשמע ליה דסברא הוא דכל מאי דכתיב בהאי פרשה ממעט ליה לגמרי, כן נראה לי ועיין בסמוך. או כאידך שינויא דר"י דלענין קנס ומלקות ילפינן מבתולת ישראל וה"ה לכולהו חידושי דמוציא שם רע כדפרישית בשיטת הרשב"ם ז"ל בסמוך:

בתוספות כד"ה ואימא לרבנות וכו' א"כ ה"נ בני גרים כיון שחורתן ולידתן בקדושה עכ"ל. דלענין חליצה לעולם לא משכחת לה אלא בהורתן ולידתן בקדושה דאל"כ לאו בני חליצה יבום נינהו דקטן שנוולד דמי כדאיתא ביבמות [צ"ז ע"ב]:

כד"ה ואימא לרבנות וכו'. ותימה אדרבא עכ"ל. ולמאי דפרישית אין מקום לתמיהה זו דעיקר סברת המקשה דלא שייך כלל למעט מבישראל לענין סקילה דלא תליא במוציא שם רע ובשאר נערה המאורסה לא כתיב בישראל ולהכי אהני נמי ריבויא דומתה לאורויי דלא ממעטינן כלל לענין מיתתה אלא מהנהו חידושי דמוציא שם רע לחוד והכי איתא בירושלמי ועל כרחך שזו עיקר תמיהת הרשב"א בדיבור הסמוך:

כד"ה א"כ בישראל מאי אהני ליה. תימה לרשב"א דנימא אהני ליה שלא ילקה ולא ישלם עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה טובא על תמיהת הרשב"א דמהיכי תיתי נוציא המקרא מידי פשוטו דבישראל לא כתיב כלל בפרשה דמלקות וקנס אלא גבי ואם אמת היה הדבר כתיב ומתה כי עשתה נבלה בישראל. ועוד מאי קשיא ליה לרשב"א הא קנס ומלקות ממעטינן בסמוך מדתני אמי בתולת ישראל דכתיב בהאי עניינא גופא ברישא דקרא במוציא שם רע ממש כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולמאי דפרישית אתי שפיר דהרשב"א סובר בפשיטות דהא דמקשה מעיקרא אימא לרבנות הורתה ולידתה שלא בקדושה על

כרחך היינו משום דלא משמע ליה למעט כלל מבישראל לענין חיוב סקילה דאיתא נמי בשאר נערה המאורסה ולהכי אהני נמי רישא דומתה דלענין מיתתה לא נידרוש האי מיעוטא דבישראל אלא לענין מלקות וקנס דליתא אלא במוציא שם רע דכתיב בהאי פרשה וכיון דעל כרחך כן הוא סברת המקשה שפיר קשיא ליה להרשב"א דהתצרין לא משני מידי ולענין קושיא שניה דבתולת ישראל ולא בתולת גרים איכא למימר נמי דהרשב"א ס"ל דהשתא לא סליק אדעתיה האי ברייתא דמדמקשה מעיקרא אי הכי מילקי נמי לילקי או דאסיק אדעתיה ומיבעיא ליה לאוקמי למעט גיורת ממש דוקא דלידתה שלא בקדושה ומש"ה איצטריך נמי אידך מיעוטא דבישראל למעט נמי לידתן בקדושה מהנהו עניינא שנתחדשו במוציא שם רע לחוד ולהרשב"א היינו מלקות וקנס לחוד, כן נראה לי ברור בכונת הרשב"א וכן נראה עוד מלשונו כד"ה בתולת ישראל בסמוך ודו"ק:

כא"ר ועוד אור"י דלענין מלקות וכו' דמבתולת ישראל עכ"ל. והא דלא ניחא ליה לפרושי הכי מעיקרא נראה משום דאכתי איכא למימר דצריכי תרי קראי למעוטי מלקות וקנס דמבתולת ישראל לא הוי ממעטינן אלא קנס לחוד דבהאי קרא כתיב מש"ה איצטריך נמי בישראל למעוטי נמי ממלקות או דאיצטריך חד ללידתן שלא בקדושה ואידך ללידתן בקדושה מש"ה מפרש ר"י תחילה תירוץ אחר ועכשיו לתירוץ השני פשיטא ליה לר"י דמחד מיעוטא מימעטו כולהו דבתולת ישראל משמע להדיא שאביה מישראל והיינו הורתן ולידתן בקדושה דוקא וקנס ומלקות נמי חדא מילתא היא מהקישא כמו שאפרש עוד בסמוך:

בנמרא א"ר יוסי בר' חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר ונתנו לאבי הנערה פרט לזו וכו'. ונראה דלאו מייתורא דקרא קא דריש דהא לגופיה איצטריך דקנסה לאביה דמקנסא דאונס ומפתה ליכא למילף דהכא במוציא שם רע נשואה היא ואשמעינן דאפ"ה לאביה ואי משום דהנערה לא איצטריך דטובא נערה כתיב התם הא נמי ליתא דהנערה איצטריך לכדריש לקיש בסמוך. ועוד דאי ס"ד דמייתורא קא דריש לא הוי מקשו מידי מאם מאן ימאן דכתיב במפתה דהא לאבי הנערה דהתם לא מייתר דאיצטריך לעיל (דף ל"ה ע"ב) לכדאביי לפטור בא עליה ומתה ואיצטריך נמי לדרשא לאבי הנערה ולא לאבי הבוגרת כמ"ש התוס' שם לאשמעינן דבא עליה ובגרה לעצמה מיהו בהא איכא למימר דהא גופא קשיא ליה להמקשה דבסמוך כיון דר' יוסי ב"ח דריש לאבי הנערה למעט יתומה ולא דריש לה נמי להוציא שם רע ומתה או בגרה כל חד כדאיתא ואע"ג דבמוציא שם רע חיוב הקנס והעמדה בדין הם בזמן אחד אכתי משכחת לה שפיר שהוציא שם רע והביא עדין ומתה או בגרה וא"כ באו הזוממים דחייב קנס למפרע משעה ראשונה כדמשמע קצת בירושלמי (הלכה ג') אלא על כרחך דסבר ריב"ח דלאבי הנערה משמע יותר להאי דרשא

למעט יתומה או דכולהו כחדא מימעטו יתומה ובא עליה ומתה וא"כ מקשה שפיר מאם מאן ימאן דלא ממעטינן מלאבי הנערה אלא בא עליה ומתה או בוגרת דלעצמה וה"נ אית לן למימר דכוותיה אבל יותר נראה דטעמא דר"י ב"ח כיון דקנס חידוש הוא אין לך בו אלא מה שאמור בענין לאבי הנערה ממש וממילא מימעטו יתומה ובא עליה ומתה ועל זה מקשה שפיר מברייתא דאם מאן ימאן אלמא דלא שייך למימר האי סברא דאין לך בו אלא חידושו דכולהו חדא מילתא היא, כן נראה לי וכ"כ הרא"ה ז"ל. אבל אין נראה לי לפרש כלל דמפשטא דקרא ממש משמע ליה לר"י ב"ח דאבי הנערה משמע ולא יתומה דמהיכי תיתי וכמו שאפרש בלשון רש"י ותוס' ודו"ק:

ברש"י כד"ה מאן ימאן כו' ואונס ומפתה מהדרי גמירי עכ"ל. כוונתו מבואר דאל"כ לא הוי מקשה בגמרא מידי דהא לאבי הנערה לא כתיב במפותה אלא באונס וכענין זה היה נראה לי לפרש ג"כ מ"ש רש"י אח"ז וכי תימא שאני הכא דרבי רחמנא דאפשר שכוונתו בזה דאע"ג דבכל מילי ילפינן אונס ומפתה מהדרי אפ"ה להא מילתא לא גמרי מהדדי דבאונס כתיב לאבי הנערה למעט יתומה ובמפתה כתיב מאן ימאן לרבות ומה שהכריח לזה היינו דאם נפרש מ"ש רש"י וכ"ת שאני הכא דרבי רחמנא דכלפי לאבי הנערה דכתיב במוציא שם רע כתב כן א"כ אכתי מה הועיל בזה דסוף סוף חזינן דפשטא דקרא דלאבי הנערה לא מימעט יתומה מיניה וא"כ מהיכי תיתי נאמר במוציא שם רע דלמעט יתומה לגמרי משמע כמ"ש רש"י גופא בסוף הדיבור דהיינו תשובתו ולמאי דפרישית הוי אתי שפיר כך היה נראה לי לכאורה אמנם למאי דפרישית בסמוך דבלא"ה אין שום סברא לומר דר"י ב"ח מפשטא דקרא יליף אלא אי משום יתורא דמשמע ליה דכולהו כחדא מימעטו או מטעמא דאין לך בו אלא חידושו א"כ לפי זה מצינן לפרש לשון רש"י כפשטא דמ"ש וכ"ת שאני הכא דרבי רחמנא כוונתו משא"כ במוציא שם רע שפיר ילפינן אי מיתורא או משום דאין לך בו אלא חידושו, כן נראה לי ועיין עוד בסמוך:

בא"ד ה"נ לאו יתומה משמע מריבוי אלא רבין היא וכו'. ואע"ג דכתיב בהדיא אם מאן ימאן כסף ישקול וממילא דקאי נמי אמיאון דידה. ועוד דבפרק האיש מקדש (דף מ"ו ע"א) מסקינן להדיא דעיקר קרא דיכולה למאן לא איצטריך אלא לומר שמשלם קנס כמפותה וכ"כ התוס' לעיל (דף ל"ט ע"ב) בד"ה אין לי כו' מ"מ שפיר כתב רש"י דלאו יתומה משמע מריבויא דהאיכא לאוקמי קרא דמיאון דידה מחייבתו קנס דהיינו בבא עליה ואח"כ נתייתמה וכיון דמשמע להמקשה דהא דקתני בברייתא דר"י הגלילי מרבה יתומה לקנס היינו אפילו יתומה מעיקרא מקשה שפיר מנ"ל לאוקמי קרא בהכי אלא על כרחך דס"ל דמיתורא דלאבי הנערה לא משמע כלל דאתא למעוטי נמי יתומה ולומר נמי דאין לך בו אלא חידושו אלא מוקמינן יתורא דלאבי הנערה למעט אבי מתה לגמרי או למעט בוגרת בבא עליה ובגרה דלעצמה וא"כ ה"נ אית לו למימר במוציא

שם רע וכדפרישית. מיהו אי לאו קרא דאם מאן ימאן לא הרי מרבינן כלל יתומה והו"א דלאבי הנערה ממעט כולהו או משום דאין לך בו אלא חידושו אבל לבתר דכתיב מאן ימאן לרבות יתומה תו לא מחלקינן בין יתומה מעיקרא לבא עליה ואח"כ נתייתמה כיון דאיכא לאוקמא קרא דלאבי הנערה למילתא אחרינא ומפשטא דקרא נמי ליכא למילף דאיכא למימר דלעצמה, כן נראה לי ודו"ק:

בנמרא הוא מותיב לה והוא מפרק לה כנא עליה ואח"כ נתייתמה. לכאורה נראה דאפילו נתייתמה קודם שעמד בדין איירי וקנסה לעצמה, ואע"ג דבמפותה כתיב והא מחלה, י"ל דבקטנה איירי כדאיצטריך נמי לומר בסברת המקשה. ועוד י"ל דלמאי דאיירי בבא עליה ואח"כ נתייתמה תו לא מהני מה שמחלה מעיקרא כיון דבאותה שעה לא היה הקנס שלה כדמשמע בירושלמי וכבר הארכתי בזה בריש פירקין מיהו אכתי יש לדקדק כיון דלר"י ב"ח משמע דדרשינן מונתן לאבי הנערה פרט לזו שאין לה אב וא"כ ממילא דשעת נתינה דהיינו מיהא שעת העמדה בדין לרבנן ושעת נתינה ממש לר"ש דריש פירקין קפיד קרא דבהאי שעתא צריך שיתקיים לאבי הנערה שיש לה אב דוקא. וליכא למימר דדרשינן ונתן לאבי הנערה שהיה כבר בשעת ביאה לאבי דדריש ונתן לאבי הנערה ולא לאבי מתה משמע דלא שייך לדרוש הכי ואפשר דאין ה"נ דר"י ב"ח פליג אדאביי. ועוד י"ל דלהכי אהני מיהא קרא דאם מאן ימאן לגלויי דבעל כרחך דחקינן ומוקינן מיעוטא דאבי הנערה למעט יתומה מעיקרא ובא עליה ואח"כ נתייתמה רבי רחמנא אם מאן ימאן וכדפרישית בסמוך בלשון רש"י ודו"ק ועיין בסמוך בלשון התוספות בד"ה בתולת ישראל:

בתוספות כד"ה המוציא שם רע וכו' וי"ל דמוקי מתניתין אליבא דר"ע עד סוף הדיבור. ואע"ג דר"ע נמי מודה דנערה ולא בוגרת ובתולה ולא בעולה ממעטינן דפטורין לגמרי היינו משום יתורא דקראי כמ"ש לעיל (דף ל"ח ע"א) ואפילו את"ל דבחד קרא כיון דלא אתא אלא למעוטי ממעטינן לגמרי מ"מ מוכח מיהא נמי מפי' התוספות דהא דדרש ריב"ח מלאבי הנערה לאו מיתורא דקרא קדריש דא"כ לר"ע נמי הוי פטור לגמרי ולפי"ז נראה לכאורה דלהתוספות ריב"ח מפשטא דקרא יליף אלא דא"כ לא אתי שפיר מ"ש דר"י ב"ח כו' יוסי הגלילי דהא לעיל (דף ל"ח ע"ב) מקשה הש"ס לר"י הגלילי דאשר לא אורסה למעוטי גזירה שוה מנ"ל אלמא דר' יוסי הגלילי גופא לא פטר לגמרי אלא היכא דאיכא קרא יתירא ולא מפשטא דקרא וכ"ש למאי דפרישית לעיל דטעמא דר"י הגלילי מדכתיב אשר לא אורסה תרי זימני. ועוד דאפילו את"ל דטעמא דר"י הגלילי היינו דפשטא דקרא משמע דפטור לגמרי מ"מ נראה לי ברור דהיינו דוקא במיעוטא דמעטינן מנערה בתולה אשר לא אורסה דכתיבי ברישא דענינא כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא אורסה וא"כ משמע דבוגרת ובעולה ונתארסה ונתגרשה יתא בהאי ענינא כלל משא"כ הכא דלאבי הנערה לא כתיב

סוגיית הדף

ב

בית

סימן סו סעיף א

מאיר

[ב"מ ז"ד ע"א] מחנה שומר חינוס להיות כשואל ומשני שמואל בשקנו מידו, וכחב הרא"ש [כחובות פ"ה ס"א], ומשמע דאירי בכל ענין ואפילו אין לו נכסים עכשיו, וגם אינו חייב לו כלום עד שיבוא האונס ומשעבד עצמו לכשיתחייב. ומה למדו לקיים המנהג דיכול לחייב בתשלומין) כחובה לכשתחאלמן או תתגרש אף שאין לו נמי עכשיו. ורזנו לומר, דאילו ממתניתין דאף על פי [שס] שאין עיקרה להורות דרך החיוב אף ישתעבד אלא להשמיענו ללא חיישין לכיסופא, יש לומר דאירי בשיש לו. מה שאין כן מתניתא דבבא מניעא דעיקרה אף לחידוש חלות התנאי, משמע להו דאירי בכל ענין, דאי לאו הכי אף קחני סתם, תינח יש לו, אין לו מה איכא למימר. וזה לעניות דעתי כוונת הרא"ש. ועיין בספר מהר"ם שי"ף [על חוד"ה אם רנה] ופני יהושע [שס] [ד] דחקו בחוספות. ואפשר אף דברי חוספות לכוון הכי [ואולם דברי הרא"ש ז"ע, כי משמע שמחולק עם החוספות כמבואר במהר"ם שי"ף, דלהתוספות החקירה על הרוצה להתחייב במה שאינו חייב על ידי קנין אפילו מיד אם אין לו, ואילו בהרא"ש משמע דלא חקרו כי אם בכחובה שאין החיוב אלא לכשתחאלמן, אבל מיד פשוט דיכול לשעבד גופו על ידי קנין אפילו אין לו, ולמד רבינו אליהו משומר חינוס דנמי אין מש[ת]עבד כי אם לכשיאנוס. וקשה לפוס ריהטא אף נימא דכחובה לא נשתעבד מיד, הא גובה ממשועבדים שמכר בחייו, שמע מינה דשעבדו מיד אלא דזמן הפרעון הוגבל לכשתחאלמן וכו'. אף בכחובות דף נ"ג [סוף ע"א

ורש"י ד"ה שאין אנין משמע דאינו מש[ת]עבד מיד, דאי לאו הכי היה נקרא יורש, ע"ש, ודו"ק. ויש לומר נמי דלעולם השעבוד הוא מיד על תנאי אם תחאלמן]. ואולם אף להרא"ש שהשעבוד אינו חל עד שתחאלמן, מכל מקום לא קשה מגביית משועבדים, כי עיין בחושן המשפט סימן ס"א סעיף ז' וסימן ס"ו סעיף ל"ה. אף על הכל קצת קשה מה שכתבו חוספות פרק הנוקין [גיטין י' ע"ב ד"ה לפין טעם למה חשוב שבה אינם כתובין אף שכחב ואנא אוקים ואשפי כו', מכל מקום כיון דבשעת כתיבה וכו'. ואפשר לדחוק ולחלקן], ואין כאן מקומו. ומו קשה לי אף על הראיה משומר חינוס, ומקיים הרא"ש ומשמע וכו' וגם אינו חייב לו כלום עד שיבוא האונס ומשעבד עצמו לכשיתחייב. דנהי דהכי מסיק רב פפא פרק אלו נערום [כחובות] דף ל"ד [ע"ב], היינו בסתם שאילה, אבל שומר חינוס לשמואל שעל ידי קנין יתחייב, בלא חקירתם מלד מקנה דבר שלא בא לעולם על כרחך שהקנין חל מעכשיו, דאם לא כן הדר סודר למריה כדאיתא בחושן המשפט סימן קל"ה סעיף ה'. ואף דאפשר זה בכלל דברי הרא"ש שמקיים, אבל הכא הוא משעבד עצמו לחוב גמור מעכשיו, דרזנו לומר, דאף במחנה שומר חינוס, כל שעל ידי קנין מתחיל השעבוד מעכשיו ולכשיאנוס, מכל מקום ז"ע]. והיולא מדצריהם שנשמע ממתניתא דהפועלים דיכול לחייב בדבר שלא בא לעולם, ואפילו בדבר שאפשר שלא יבוא לכלל שיעבוד. והיש מפרשים שצפרק אף על פי [במסופות וברא"ש] שדחקו מטעם הודאת בעל דין

הגהות והערות הבית מאיר בת"י

[ב] ומדע, שאילו לא יחול החיוב והשעבוד עד שתחאלמן, קשה הא כבר הדר סודר למריה [עיין ש"ך סימן מ' ס"ק ד'], ועיין חושן משפט סימן קל"ה [סעיף ה']: [ג] דשאני כתיבת שבה ופירות שעיקר הכתיבה הוא על גוף השדה, ולפיכך אין קול לכתיבת ואנא אשפי וכו' שהיא אף האגב, מה שאין כן היכי דזה עיקר הכתיבה. אבל אם כן לא אלו שפיר דברי הש"ך חושן משפט סימן ס' ס"ק (כ"ג) [כ"ה], וז"ע:

[ב] ומדע, שאילו לא יחול החיוב והשעבוד עד שתחאלמן, קשה הא כבר הדר סודר למריה [עיין ש"ך סימן מ' ס"ק ד'], ועיין חושן משפט סימן קל"ה [סעיף ה']: [ג] דשאני כתיבת שבה ופירות שעיקר הכתיבה הוא על גוף השדה, ולפיכך אין קול לכתיבת ואנא אשפי וכו' שהיא אף האגב, מה שאין כן היכי דזה עיקר הכתיבה. אבל אם כן לא אלו שפיר דברי הש"ך חושן משפט סימן ס' ס"ק (כ"ג) [כ"ה], וז"ע:

צג פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[א.ג.] ראו בן הוציא הוצאות בחולי אביו ובקבורתו ורצה ליפרע מפקדון שהפקידה בידו האלמנה: הנוש' אשה ממקום אחר עד שתדור עמו במקומו הולכים אחר מנהג מקומו שבאה שם: ראו בן שמת ולו אחים והגיה אשתו מעוברת וילדי בת יכולה היא לתבוע כתובתה קודם שתגיע הבת לשלוש' יום: [ז] אלמנה ששידכה עצמה לאחר אם יש לה מזונות: [א.ט.] נפרעה מהנדוניא אם יש לו מזונות: אם לא מחלה התוספת או הנדוניא אם יש לה מזונות: נותן או מוחל שטר שיש לו על חברו מי קרוי בעל השטר להיות ידו על התחתונה: אלמנה שמחלה כתובתה ליורשים אם יש לה מזונות: [י.] כמה תשאה אשת איש מלחבוב מזונות ותפסידם: [כ-כז] מתנת בריא שהיא מהיום ולאחר מותה אם מוציאין ממנה למזונות האשה והבנות ולכתובה: אלמנה שחפסה שטר חוב: אלמנה שרוצה למכור מהקרקעות למזונות ואפטרופסין אומרים תזון מהמטלטלין: אין לאלמנה תביעה למזונות על מעות שביד יתומים מקרקעות שמכרו' ואם מוציאה מיד הלוקחות: תפיסת האלמנה אימתי הריא תפיסה: תיקן לשלא תתפוס האלמנה נכסים מרובים: מה שחפסה האלמנה אם מעמידן אותו ביד השלישי: האידנא

סימן צג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א-ב] כתובה אינה נגבית בעודה תחתיו: גירשה ולא נתן לה כתובה אם חייב במזונותיה: ספק מגורשת אם חייב במזונותיה: [ג] לא כתב בכתובה שאם התאלמן תהא נזונה מנכסיו: צוה בשעת מיתה אל תזון אלמנתי מנכסיו או שהתנה כן בשעת נישואי': אם היורשי' רוצים לפרוע לה כתובה כדי שלא תהיה נזונה מנכסי אביהם: דין אלמנה וכן או בת לענין מזונות האלמנה ואם נשאת הבת ואם מתה הבת: [ד] אלמנה וכן ובת והנכסים מועטים: [ה] אלמנה שתבעה כתובתה בבית דין או שלא בבית דין אימתי הפסידה מזונות: [ו] נתפסה לינשא או כחלה או זינתה או נתארסה אימתי הפסידה מזונות: [ז-ח] מכרה או משכנה כתובתה או מקצתה או עשאתה אפוזיקי' לבי' או מחלה כתובתה לבעלה אימתי הפסידה מזונות: [ט] דין דאלמנה למזונות בנכסים שאין בפירותיהן כדי פרנסתה: [י.] אלמנה ששקעה ולא תבעה מזונות אם ויתרה: [יא] יורשים אומרים שנתנו לה מזונות והיא אומרת שלא נתנו: [יב] מי שיחד קרקע לאלמנתו שתזון ממנו: [יג] האשה שאמרה מת בעלי או גרשני אם יש לה מזונות: [יד-טז] אלמנה שאין שטר כתובתה בידה אם יש לה מזונות: דין מזונות אלמנה ממטלטלי או מקרקעות שמכר או נתן הבעל בעודו בריא או שכיב מרע או שמכרו או משכנו או נתנו היורשים ואם חפסה מטלטלים: [כב] הגיה נשים רבות אם יש דין קרימה לענין מזונות: [א.ג.] אלמנ' שאמר' יהיו המטלטלין מונחים בבי' למזונותי כדי שלא יאברו ואם הגיה קרקע ומכרוהו: [כג-כד] תפסה הרבה מטלטלין במזונותיה: [כה-כז] אלמנה שבאה למכור מנכסי בעלה למזונות: לקחה קרקע לעצמה וחירשי' רוצים לבטל המקח: מכרה קרקע למזונות וטעתה בו: מכרה למזונות בינה לבינה: [ז] כמה שיעור מוכרת בבת אח' למזונות היא או בית דין:

צג א מת הבעל וכו'. מנואר צמה דוכמי ללא ניתנה כתובה ליגזת מחיים ולא מינעיה מנה ומאחיים אלא אפילו נכסי גלן גדול שקיבל הבעל עליו אחריות אינה נגזת בחייו אפילו הן בעין אלא הבעל משתמש בהן וטשא ונותן בהם אלא שאין יכול למוכרן כמנואר לעיל בסיון ז' סי'א (קנב) ומשום הכי כתב רבינו אף ע"פ שהכתובה היא כמו שטר מוצו וכו' האריך בלשון זה כדי להורות דכל מה שנקרא בשם כתובה אף הנדוניא שהיא כמו שטר מוצו ג"כ אינה נגזת בכל עת אלא לכשתתאלמן וכו':

א-ב מת הבעל בחיי אשתו או שגירשה גובה כתובתה (א) אבל לא קודם (ב) אף על פי שהכתובה היא כמו שטר חוב אינה נגבית בכל עת אלא לכשתתאלמן

אם חפסה לכתובה אחר מיתת הבעל: [א.ג.] אם יכולים הצבור לתקן שלא תזון האלמנה כי א' ג' חרשים ואחר כך יפרעו לה כתובתה: [כה-כס] למשכן אינה צריכה ביד הדיוטות: [א.ג.] אם מוכרת למזונות יותר מכדי כתובתה: [א.ב.] ב"ד או אפטרופסין שמכרו קרקעות יתומי' אם גובה האלמנה למזונותיה מהלוקחות: אפטרופוס שמכר קרקע של יתומים והאלמנה טוענת על הלוקח שלא לקח אלא להברית מזונותיה:

א מת הבעל בחיי אשתו או שגירשה גובה כתובתה אבל לא קודם אף על פי שהכתובה היא כמו שטר חוב אינה נגבית בכל עת אלא לכשתתאלמן או שתגרש. מנואר צמה דוכמי א' שלא ניתנה כתובה ליגזת מחיים. כתוב נמיטרים נכ"ג ז"י (סג ע"ד) שגאל הרשכ"א (ש"ס ח"ו סי' ד) על ראוון שהיה לגוי חוב עליו ומצעו דייני גרם ונאח אשמו עם כמותה וסילקה הגוי והגזו לה נדונייתה ואחר כך נא שמעון שטר חוב לתובע ראוון דייני ישראל ונאח אשמו ואמרה כל זה הוא משלי כי כבר הגזו אומי מנדונייתי נאלו הנכסים והשיב מה שגנב דייני אומות העולם שלא כדון גנב כנעל חוב שגנב קודם זמנו מה שגנב לא גנב וכל שכן כמותה שמה לא תטא לדי גובינא לעולם אס חמות היא בחיי בעלה ומה שכתב בעל העיטור דנדונייתה ניתנה ליגזת מחיים אין דעמי טוטה כך שזון מניסוח לבעל שלא יפרע ממנו אלא באלמנות או בגירושין ועוד מספר כמות נלמד שכוללן נדוניא ומוספס יסד ואין מחלק בזמן פרעון חוה נראה לי צדור עכ"ל (ב):

דרכי משה

צג (א) ומשמע דאפילו אינה עדיין מותרת לינשא אפילו הכי יש לה כתובה מיד וכ"כ הרשב"א בתשובה (ח"א) סימן תשי"ה דאשה הצריכה חליצה מספק ועדיין אנדיא ביה מכל מקום גובה כתובתה וכן ב' כתב הגהות מרדכי דכתובות (דף תקנ"א ע"ב) (סי' שח) ואפילו ג' נפל בעלה למים שאין להן סוף דאסורה להנשא אפילו הכי גובה כתובתה וכ"כ הגהות אלפסי פרק האשה (דף תק"י ע"ב) (כתובות לט. אות ה) לענין מינקת וכן הוא במגיד משנה פ"ח דאישות (ח"י): (ב) וכתב עוד (ריבנו ירוחם)

פרישה

צג (ב) איננו שהכתובה היא כמו שטר חוב וכו'. ר"ל כשטר חוב שאין צו זמן פרעון שיוכל המלוה למצוה הלוה בכל עת שירצה אחר ל'

הגהות והערות

צג א' זה לשון המחבר בשו"ע סעיף א, הכתובה הרי היא כחוב שיש לו ואינה נגבית אלא לאחר מיתת הבעל או אם גירשה. עכ"ל. וכתב בבאורי הגר"א שם סי' א, כתובות פ"א א', עכ"ל. ור"ל דשם איתא לא ניתנה כתובה לגבות מחיים: ב' לענין חליצה, והביא דבריו בכ"י לקמן סי' קס ובד"מ שם אות ב' (בקצור), וכ"ה בהגהות הרמ"א בשו"ע שם סעיף ג: ג' הם המשך דברי הגהות מרדכי שם וראה בד"מ לעיל סי' יז (בקצור אות לה, ובארוך

סוגיית הדף

קצו

בית חדש

אבן העזר צג הלכות כתובות

בית יוסף

ב ו"ש במה דברים אמורים כשנתן לה כתובה וכו'. ה"א ב ואם התגרש אין לה עסק עמו אלא נופלת כתובתה ב"א בירושלמי ואע"פ שהרי"ף צ"ק דמ"א פסק דלמא להך דירושלמי מקמי תלמודא דידן והסקימו עמו גדולי עולם מכל מקום נמלאו ג"כ גדולי עולם והר"ש מכלל דק"ל דהלכתא היא וכמ"כ הר"ש דודאי מן הדין לית לה לגרושה מונוט יומר

או תתגרש ואם תתגרש אין לה עסק עמו אלא נופלת כתובתה והולכת. (ג) במה דברים אמורים שנתן לה כתובה בלא איחור [ב] אבל אם מעכב מלידתה לה חייב במוזנותיה עד פרוטה אחרונה. וכן אם זרק לה גט ברשות הרבים ספק קרוב לו ספק קרוב לה חייב במוזנותיה. (ג) ודוקא בחייו אבל אם מת אין היורשים חייבים פרוטה אחרונה:

ג ו"ש וכן אם זרק ג"כ וכו'. מימרא דרבי זירא פרק אלמנה ניוזית (דף טז:). ופירש רש"י דמתמיהן אחא לאשמועינן דבחייו כיון דמעובדת בשבילו מלגנשא חייב במוזנותיה אבל לאחר מיתה לא דלילמא גירושין הוה ומספיקא לא מפיקין ממונא והתפסיק (ד"ה לאסי) הקשו דהא מילמא דפשיטא היא דמספיקא לא מפיקין ממונא ולא אינטרין לאשמועינן הילכך נראה כפירוש ר"ם וכו' [ז] ויש ליישב דאינטרין לאשמועינן דלא תימא תקנת חכמים היא ליתן מונוט לגרושה כל זמן שלא נתנו לה כתובה אפילו מגורשת ודאי ואפילו לאחר שמת המגרש קמ"ל דאפילו בספק מגורשת אין היורשין חייבים לזונה אפילו לא נתנו לה כתובה אבל כמי בעלה חייב לזונה בספק מגורשת אפילו נתן לה כתובה כיון דמעובדת בשבילו להנשא וכ"כ הרי"ף והר"ש בפרק אלמנה (הרי"ף טז:). הר"ש סי' יא) בספק מגורשת דחייב לזונה דוקא כמי בעלה אבל לאחר מיתה בעלה לא ואחא לאשמועינן דבחייו בעלה יש לה מונוט אפילו נתן לה כתובה ולאחר מיתה אין לה מונוט אפילו ג"כ לא נתנו לה כתובה ואע"ג דלהר"ש אפילו מגורשת ודאי יש לה מונוט כל זמן שלא נתן לה כתובה כדאיתא בירושלמי היינו דוקא מחיים אבל לאחר מיתה לא אפילו בספק מגורשת ואפילו לא נתן לה כתובה כל שכן במגורשת ודאי וכ"כ הרי"ש במשנה סימן ש"ג לדעת הר"ש והכי משמע מלשון רבינו שכתב במגורשת ודאי ולא נתן לה כתובה חייב במוזנותיה וכן בספק מגורשת חייב במוזנותיה אפילו נתן לה כתובה ודוקא בחייו אבל אם מת אין היורשים חייבים לזונה וקאי אחרויהו בין מגורשת ודאי ולא נתן לה כתובה וכן בספק מגורשת וגם לא נתן לה כתובה בכל ענין אין היורשים חייבים לזונה ולפעד"נ דהכי מוכח כפוגיא דמוקי להא דנתן וכל שאין לה מונוט לא תמכור (לכתובתה) ט) אלא בבית דין בספק מגורשת דאין לה מונוט לאחר שמת בעלה ולא תמכור לגבות כתובתה אלא בבית דין אלמא דאפילו ספק מגורשת אע"פ שלא נפרעת מכתובתה אין היורשים חייבים לזונה ואע"ג דהך אוקימנא קא מוקמינן לה לעולא דקאמר דעמא דת"ק דאלמנה מן האירוסין מוכרת שלא בבית דין משום חייב אבל לרבי יהודה דאמר לפי שאין אדם רוצה שתפסה אשתו בבית דין ממתיין מיוקמא טדאי מגורשת כפשוטו והר"ש (סי' י) פסק כרבי יהודה מכל מקום בהא מילמא דקאמר עולה בספק מגורשת אין לה מונוט לאחר מיתה אפילו לא נפרעת מכתובתה לא אשכחן דפליג עליה רבי יהודה מיהו אשמו קשה להר"ש

פרישה

יוס כמ"ש מושן משפט ריש סימן ע"ג (פ"א ע"ש): (ג) במה דברים אמורים שנתן לה כתובה בלא איחור וכו'. לפוקי מאלמנה שהבירה ידה ליוון כל זמן שפרעה לשמואל שפסק כאשתי גליל והלכה כוותיה דתנאון: (אבל אם מעכב מלידתה לה. ר"ל שנתנה כתובה והוא אט רוצה ליתן אבל כל זמן שאינה חופעת כותבה אין טמנין לה מונוט אבל אלמנה אט כן אם אינה חופעת כותבה יש לה מונוט וכהיא חופעת

דרישה

צג [כ] (אבל מעכב מלידתה לה חייב במוזנותיה. כתב הרי"ש דוקא גרושה אית ליה) [לה] מונוט אבל חלוצה אין לה אפילו לא נתן לה כתובה ד"מ. כתובת פסיים):

הגהות והערות

האשה לגבות נדונייתה בחיי בעלה דהוחם בכתוב לה מתנה עסקין שאין הבעל אוכל פירות כדאיכא פרק חזקת הבתים (א): ולא כתו נדונייא שהבעל אוכל פירות וכו'. וא"ש דלעיל לא הביא כד"מ דברי בעל העיטור דפליג ארשב"א, והרול"ר שליט"א רצה לחלק דלקנות חכשיטין ולישב תחתיו לכ"ע לא היו גביה מחיים וצ"ב: [ז] בנמוקי לפינוי איתא כן בשם הרב"ר ז"ל. וראה בחידושי הר"ן לבבא מציעא דף יב ע"ב ד"ה גרושה, ח"ל, וכ"ד קצת מן

האחרונים לסמוך על הירושלמי אלא שאין ראוי לזו מדברי הרי"ף שדבריו דברי קבלה וכ"ש לאפוקי ממונא, עכ"ל: [ז] זה לשון המחבר בשו"ע סי' ב, האשה שהיה לה ספק גירושין ומת בעלה אינה ניוזית מנכסיו שאין מציעאין מיד היורש מספק. עכ"ל. וכתב שם בבאר הגולה, מסקנת הגמ' בכתובות דף צ"ז ע"ב וכפירש"י שם והתוס' פי' שם בע"א משום דמילתא דפשיטא היא: [ח] עב"ד התוס': [ט] כ"ה בב"ח דפרי"ר (בסוגריים):

שייך שירצה הרווחה דהא לא מצינו שהבעל רוצה שאלמנתו תנשא לאחר, שבשביל זה יהי רצונו שיהי מעשה ידיה לעצמה.

תוד"ה חבלות. אמאי אין מוריש לבנו כמו שמוריש מעשה ידיה. משמע דבזה שמעשה ידיה ירשו אחין עדיין לא סגי שיזכו בהשבת, אלא דירושין חיוב שבת כמו שירושין מעשה ידיה, ולכאורה למה לא סגי בזה שירושין מעשה ידיה דממילא שבת שלהם דהא הם הפסידו בזה, וכמו האב גופי דלכן שייך שבת לו משום דהתורה זיכתה לו מעשה ידי הבת.

דף מ"ג ע"ב. מנה מאתיים מן האירוסין ותוספת מן הנישואין. והיינו דמוחלת לשיעבוד מזמן אירוסין, ויש לעיין אם מוחלת החוב וכעת חיוב כתובה חדש, או דרק מוחלת שיעבוד לקוחות מזמן הקודם, ונפק"מ להני דסברי דגם במלוה ע"פ יש דין קדימה לבע"ח המוקדם כשבאין לגבות מהלוה, א"כ ה"נ אם באה לגבות מהבעל ויש בעלי חובות שלוה מהם בין אירוסין לנישואין, דאם מחלה כל החוב וכעת זה כתובה חדשה לגמרי נמצא דבע"ח ההוא יש לו דין קדימה, אבל אם רק שיעבוד נכסים לגבות ממשועבדים מחלה, אבל עצם החוב כתובה נשאר, נמצא דהיא הבע"ח הקודם.

ולפי מש"כ המהרש"א ברש"י דמוחלת בשעת אירוסין כיון דמצפה שיכתוב לה כתובה בשעת נישואין ומאז

ישתעבדו הנכסים, וזה בודאי שייך רק על מחילת המשועבדים, דהכתובה הא בודאי אינה מוחלת בשעת אירוסין, ובשתי כתובות א' של מאתים וא' של ג' מאות בודאי מוחלת לגמרי על המאתיים כשתגבה את הג' מאות מזמן השני. ועי' בתוד"ה ומיגבא בביאור ספיקת הגמ' אי משום דלא תקינו ל' רבנן כשמוחלת, וזה א"ש אם מוחלת לגמרי, אבל אם המחילה רק על שיעבוד נכסים מזמן קודם למה יפסיד האב לגמרי כל הכתובה.

הואיל וברשותו נכתבין. עי' בחזו"א (סי' נ"ו ס"ק ט"ז) דהביא הספק אם חיוב כתובה חל תיכף ובתנאי אם יגרשנה או ימות, או דכשיגרשנה או ימות אז חל חיוב הכתובה דלפני זה אין כלל חיוב, וכבר הערנו במקו"א דלפי"ז איך שייך שתמכור טובת הנאת כתובתה דהא עדיין אין כאן חוב כלל דהוי דבשלב"ל לגמרי, וכן יש לעיין מכאן דאם בשעת כתיבה אין עדיין חלות חיוב כלל, איך יזכה בזה האב, ורבנן דפליגי אין ראי' דפליגי בזה, דאפשר דהם סברי דכמו באם בגרה עובר זכות כתובה מהאב להבת, ה"נ באם נכתבה בימי נערות לפני נישואין ונשאת עובר כל החיוב מהאב להבת, אבל עכ"פ יש כבר חיוב כתובה.

ועי' ברא"ש דביאר דלכן תקינו לאב כתובה אע"פ שתגבה כשאינה ברשותו כיון דנכתבה ברשותו הוי קצת כגבוי, ואיך שייך כגבוי אם אין עדיין חיוב כלל, וכן צ"ע לפי"ז מה דאמרינן לב"ש לקמן (דף פ"א) דכתובה הוי

סוגיית הדף

אילת

כתובות מ"ג ע"ב-מ"ד ע"א

השחר

שלא

כגבוי, דמה שייך כגבוי אם אין עדיין כלל חיוב.

דף מ"ד ע"א. תוד"ה משום. ויצניע אותו של מכר. הנה לפי"ז באמת לא יועיל השטר השני דהא אין לו רשות לזה לדחות את המצרן האמיתי ע"י שכותב השטר השני כמש"כ הרא"ש, וצ"ל דאמרינן דבהכרח שניהם רמאין.

תוד"ה אימר. ועוד אומר רשב"א דנפק"מ אם לזה נותן בין זמן הראשון לזמן שני שיטרפו בעלי חוביו מאותה שדה. והרעק"א הביא מה שדוחה הר"ן דבריהם דבמה קנה הנותן את הקרקע לענין שיוכל לטרופ בעלי חוביו, וברעק"א תירץ דכונת התוס' מדין קנין אודיתא, דהא בזה שמסכים לקבל שטר שני הוא כאומר שדה זה היא עד עכשיו של הנותן, וצ"ל לפי"ז דלקנות בקנין אודיתא אינו צריך דוקא אמירה מפורשת שזה של פלוני דסגי באם יש הוכחה שמתכוין לזה.

וצע"ק דהנה הא קנין אודיתא לא מהני אם יאמר שרוצה שזה יהי שייך לפלוני, רק אם אומר שזה של פלוני וכונתו שבזה יקנה, א"כ לפי מש"כ הגרעק"א צ"ל דהוי כאומר שזה של פלוני. והנה ודאי באומר שזה של פלוני ואינו מכוין שבזה יקנה לא יועיל האודיתא בתור קנין, וכל מה דמהני אודיתא בתור קנין משום דאמירתו הוא בשביל שרוצה שיקנה, דבאופן זה נעשה האודיתא קנין, וא"כ צע"ק דהא בזה

שלוקח עוד שטר אנו מבינים שכונתו שאינו מרוצה מהקנין הקודם, אבל איך יש אומדנא ברורה שרוצה בזה לומר שזה של פלוני כדי שזה יעשה קנין חדש להנותן, וא"כ איך זה יועיל בתור קנין אודיתא.

תוד"ה אין לה פתח בית אב. תימה דתיקשי מהכא למ"ד וכו' דבעי קרא כדכתיב. וברעק"א הקשה דהא למ"ד התראת ספק שמי' התראה ע"כ ל"צ כאן דוקא כדכתיב, דהא א"כ הוי התראת ספק דשמא ימות או ימכור את ביתו, ושאני התם דאין שכיח שתקצץ יד העדים, לכן לא הוי התראת ספק, אבל כאן הא הוי התראת ספק, ותירץ דזה לא מקרי התראת ספק כיון דמחוסר מעשה מיתה או מכירה. וצ"ע מה דחילק כאן משם, דנהי דשם לא שכיח שתקצץ יד העדים, מ"מ הא גם שם אם העדים ימותו לא יוכלו להרוג אם צריך קרא כדכתיב, ועל מיתה הא נוקט דהוי שכיח.

ומדבריו חזינן דהתראת ספק אינו דוקא אם ספק בעבירת מיתה, אלא ספק אם יקבל מיתה בפועל, דהא ודאי ע"י שנקטע יד העדים לא נשתנה חומר האיסור בזה, ומ"מ לולא דלא צריך לחוש לזה הי' נקרא התראת ספק, ובסברא יש מקום לומר דכה"ג לא מקרי התראת ספק, ובאופן דספק שלא יהי עדים שיוכלו לעונשו גם רעק"א ס"ל דלא מקרי התראת ספק, כמבואר בגליון הש"ס שבועות דף ל"ז ע"ב.

ובזה הי' אפשר לתרץ עוד קושיא שהקשה לקמן (דף מ"ה) דכתבו

מכאן מחילה וכמשי"ב סי' ס"ה סק"ד וסי"ק ו"א] חכו שכתבו חר דעי"מ שמתחיל אונאה או שמתחיל שכ"ו מהני, והוא עי"מ היינו הנאי קפול שאם לא יתחיל בענה מכירתו או הקידושין, וכשלוקה עי"מ כן היו נהנהגים לקיים הנאי וכיון שלא חזר בו חוכ"ד היו כמחל אחר המכירה ואחר הקדושין, מיכא לפ"ז הכי עי"מ שמתחיל אונאה ועי"מ שמתחיל שאר כמות שכי' החי' אינו מוכרה מדין קרע כמותו עי"מ לפטור דהתם יכול לחזור בעל הכסות חוכ"ד אחר שבירכה ולהצטוב החוק, אלא דאי שחק מחל, וכן אי ליחא לבעלים בשעת שזירה מחול כמו שכתבנו, אבל במכר בחנאי שימחל אונאה י"ל דחשיב מעשה"כ בחורה, כיון דמכירה המחילה את המחלוקת במחילתו וביטול וקיום המקח, ואי חשיב כה"ג מעשה"כ בחורה שפיר נר"ך לזה למויק מחנאי ז"ג וז"ל ולא חשיב הנאי שא"ל לקיימו בסופו, ויחישב מה שהקשינו לעיל, אבל לשון התוס' דבזרי הרי"א לא משמע כן ו"ע.

(ד) שם ועד י"ל דחוקין לא דמו כו', אם התנה עי"מ שמתחיל לי נזיקה ודאי אינו ענין למתנה עמ"כ בחורה אלא דמשמע לכו דשבור כתי' עי"מ לפטור אינו עושה כלל חיוב נזקין ודלא כפי' הרי"א, ולזה פירשו עט"ס אחר, ומרביעית לשום משמע דבתירוק זה אין חילוק בין עי"מ שמתחיל לאחר שכבר מחייב, או שמתחיל זמן קודם שלא יחול הדיון, ובעי"מ שאין לך עלי אונאה אפי' בעי"מ שמתחיל חשיב מתנה עמ"כ בחורה, וכמו עי"מ שלא תשאי לפלוני ר"ס המגשר דאיכא דסבר דחשיב שו"ר.

ומש"כ דאין חלואין בקדושין היינו דבשכ"ו סבר ר"מ דרז"ן בחורה בחיוב הזה שזכו אופי' החיים ועוב' ההנהגה הראוי' לשם ישראל, ולפיכך ח"ק אם מחלה, הוא בחיובו ממזנות החורה, וכן בעי"מ שאין לך עלי אונאה שנאוי' האונאה לפני המקום אף שמתחיל מפני שלא ידע, וכן בשביעת הרלון בחקנתן של העניים, ובנדיבות של העשירים, אבל בשבור כתי' עי"מ לפטור, אין כאן חילוק ממנו של חברו כלל וכאילו שיבר הבעלים עלמו הוא.

שם א"י שאני התם כו' ומשעבדים עלמם כו', אין כוונתם דהויז הנאי השומרים משום שמשעבד עלמו לכל בני הנאים דא"כ למה יתן כלל דונו שומרים, יפרטו הנאים כפי שירלו, אלא ודאי שכתורה חייבתם וא"ל שישעבדו לזה אלא עיקר כוונתם דסברא הוא שאין כאן מלות החורה שהשומרים יתחייבו עדי"ן דוקא, אלא שיהיו ד' חלקי שומרים והמשעבד להיות שומר מחייב בדינו מדין החורה, אבל אי מתנה שלא יתחייב בשעבדה, אינו משעבד בדין שומרין שכתורה, אלא שמשעבד לזברים שהתנה ואינו משעבד לאחרת.

(טו) עי"מ שלא תשמיטני בשביעת אין שביעת משמטתו, מחלן נראה ששמיטת שביעת הוא זכותו של הנוה והוא מוחל זכותו מחול ואין שביעת משמטת, ומשמע דבשעת הולאה מהני הנאו, ואינו יכול לחזור עוד, שסתם הולאה דינה שאם עבר עליה שביעת פקעה וחלת חיוב הלוה הוא כפי דין החורה, ואם התנה שמוחל זכות השביעת אין שביעת משמטת, ואפשר דלעולם יכול לחזור בו ועיקר תלוי בשביעת, אלא בלאמר לו עי"מ שלא תשמיטני בשביעת לא הלוהו אלא עי"מ כן, ואם יחזור בו המטות גזל בידו, ואין שביעת משמטת בגזילה, ואין לומר דה"ט דאין שביעת משמטתו, משום דמתחייב עלמו מחדש לאחר שביעת, דא"כ לא שייך שלא תשמיטני בשביעת ולא שייך מתנה עמ"כ בחורה דודאי שביעת משמטת וגם אין שייך קנין בזה כיון דמטות הלוה ונפקטו בשביעת, [ומיכה במקדש לאחר ל' ועבר שביעת חוק ל' י"ל דמקדשה, דאין כאן הולאה ואין כאן לא יגוש, וה"כ אם התחייב בשטר ובקנין לאחר שביעת אין שביעת משמטת דלא קרינא בו לא יגוש, אמנם אי מלוה ל' שנים שביעת משמטת אפשר דגם זה משמט] ועוד א"כ יכול לחזור בו בכל שעה והכא משמע דאין גזילה חזרה, וכן מפורש מהא דכי הריעב"א בשם רמב"ן דעי"מ שלא תזיל ביוצ' לא מהני דאפקעתא דמלכא הוא משום שידע כי לי הארץ ולא יתן רשות למכור, ולפיכך לא דמי לשביעת ואי הולאה שמתנה לאחר יוצ' ודאי יכול למכור ואין זה מכירה מצדית ויכול להוצ'ר, ואם מה המוכר קודם יוצ' בעל המכירה

וגם בזה נקרא קנין פירות כיון דעכשו אין לו רק קנין פירות וגם יוצ' השני והשלישי יפקעו, ואין ראי' מחוייב דגיטין מ"ח אי' דלא קאמר הבי"ע דאמר לו עי"מ שלא תשמיטני ביוצ' אלא ודאי דבעי"מ שלא תשמיטני בשביעת בעל דין שביעת שלא יתן אלא לנזק הלוה לפיכך ח"ק אם מה הלוה היורשין חייבין וא"ל שביעת השני והשלישי אין משמטין.

(טז) יש לעי' אי חיוב בחובה הוא מחייב, והוא שאם מתחיל בחיוב אינה נוטלת בחובה, הוא משום שכתבתי זה הפקיעו חכמים עכשו בחובתה, או דלמא שאין חיוב בחובה כלל מחייב אם מתחיל בחיוב, ועי"מ זה לא נחייב, ולח"ל דכתבתי זה לא נחייב כלל, נחלמנה או נהגרשה מהו, מהשתא מחייב ככתובתה, או משעת נשואין, והוא דערפ"ה ממשעבדי י"ל דנשואין הם הסיבה המחייבין בחובה, והוא כהדליק את הגדיש ומכר נכסיו דעורפין מן הלקוחות [אי' לכו משום מלוה ע"פ] ומכא דכתובות נ"ו אי' דמהני התקבלתי ופי' הראשונים ז"ל דהתקבלתי חשיב מחילה ולא הנאי משמע דכבר נחייב מהשתא, ומכא דאמר ז"ק פ"ט א' דגובין מתחובה דמילי דמדבני דיגריי גיבכו משמע קנה דהוא חיוב מוחלט עכשו אלא שאם תמות בחיוב נפקעת כתובתה, דאי לא נחייב כלל נמלאת שנה מכרה ללוה כלום אלא שנתן לה מתנה ו"ע, ומכא דתקנו קבורתה תחת כתובתה ופי' חייב בחובות פ' ב' ד"ה יורשי והרמב"ן יצמות ל"ט א' דהיינו תחת דדוניה אבל בחובה לא נתנה לגבות מחייב, אין ראי' שאין חיוב מחייב ד"ל דפקע עכשו ולא חשיב כזוכה משלה כלום כיון שלא גיבשו משלה כלום אבל ביבס חשיב כזוכה משלה אפי' דחשיב נמי בגבית בחובה מחייב, ומיכה מהא דיבס חיוב בקבורתה משום שירש כתובתה אין ראי' דכיה צ"ב מחייב ד"ל דבשעת מיתת בעלה חשיב כממנה לענין דדיבס חיוב בקבורתה כמו דמתחייב כבעל בקבורתה תחת דדוניה וכמשי"ב חיי' והרמב"ן שם, והרי גם בנדוניה אמרינן לא נתנה בחובה לגבות מחייב לפ"ה שם ואף לפרש"י פסיקא הוי, ואפי"ה תקנו קבורתה תחת דדוניה, [ולמ"ד פסחים ל"א למפרע גובה יש נ"מ בזה לענין בחובה אי אמרינן צ"ב למפרע גובה או לא דכאי למפרע נראה כהדליק בגדיש היינו משמע שהזיק ולא משעב שכתב בהתקן].

(יז) בשטמ"ק הביא ל' הרשב"א דר"י נמי חיה ל' מעשה"כ בחורה הנאו בעל והכא צ"ב קמפלגי דר"מ סבר דעי"מ שאין לך דין שכ"ו קאמר כו' ור"י סבר דלאו דין שאר דין אונאה קאמר אלא מחילת ממון יש כאן כו', ולכאורה משמע מדערי' ז"ל דאין פלוגתאן בעיקר הדין אלא במשמעות הלשון ואי אפשר לומר כן דכא כותבת לו התקבלתי נמי ס"ל לר"מ דהנאו בעל לעת הרשב"א משום מתנה עמ"כ בחורה ובצ"מ י"א ע"כ לא קאמר ר"י כו' ע"כ לא קאמר ר"מ אלא דודאי קא עקר כו', אלא דפליגי בעיקר הדיון, וכן שם ל"ד א' מתנה ש"ח כו' אמאי עממ"כ בחורה כו', והלא לא הוצרכו במתני' לשון התנאי כלל, וכן בעי"מ מפורש דפליגי בעיקר הדיון, אלא כונת הרשב"א דר"י סבר כשמתחיל זכותו שיש לו לזכות מן הדיון כו' כדון שאר מחילת ממון ולא הוי עיקר דין החורה ור"מ סבר כיון דמוחל הזכות בשעת חלות הדיון לא חשיב כדון מוחל ממון אלא כעוקר עיקר דין החורה וכמשי"ב לעיל, וזה דלא כהמ"מ פ"ו ופטי"ו מה"א, וכן מה שהק' מ"ש שונה מהני כבר נתישב לעיל, ויש להסתפק בעונה אי יטלה למחול אח"כ מאחר שכבר נחייב ולדעת הרשב"א דלר"מ לא מהני התקבלתי ודאי הכי נמי בעונה לא מהני מחילה ואפי' לזכות הראשונים דסברי דמודע ר"מ בהתקבלתי דלא חשיב מתנה יחידית בחורה אלא מחילת ממון י"ל דדוקא בממון אמרינן כן ל"ב ע"כ מלוה עתידה היא והאי מחילה הוי כנאי למיעקר ההי"ב ו"ל מהני וכ"כ המ"מ שם, אלא ששונה היא לדעתה ואם אינה תפלה אין עליו חיוב, ולעומ"כ המ"מ שם.

ובב"ש סי' ל"ח ס"ק י"א ב' דאם התנה עי"מ שהפטרני מעונה כ' חיי' דהוי הנאי, נראה דכיון דר"מ פ"ה י"ב ע"כ דבעונה לא מהני הנאי, [ומפורש שם דאפי' אחר ג' ימים חשיב ירושה שאינו אלא אחר נשואין וכמו שבאר, ואי היה שנה

סימן מד

בענין רצה כותב לבתולה

אמרינן אחריות טעות סופר²³ היינו כשנכתבה בנשואין, דתקנת שמעון בן שטח שיהו כל הנכסים אחראין וערבאין לכתובה רנשואין תיקן, בזה נחלקו ר"מ ורבנן, דרבנן סברי כיון דתיקן שמעון בן שטח שיהא כותב לה כל נכסי אחראין וערבין לכתובה אעפ"י שלא כתב כמאן דכתב דמי, ור"מ סבר נהי דתיקן לכתוב אם לא כתב לא אמרינן אחריות טעות סופר הוא ולא פליגי אלא בנשואין שבזה היתה התקנה, אבל אם כתב לה מן האירוסין אף רבנן מודו דלא אמרינן אחריות טעות סופר הוא, עכ"ל הרא"ש.

והנה תירוצו של הרא"ש אינו מוכן כלל דנהי דבאירוסין אין לו תקנת שמעון בן שטח, מ"מ תיגבי ממשעבדי דהא נקיטא שטרא, וכמו בכל שטרות דאמרינן טעות סופר ה"נ נימא הכא, דלמה יגרע שטר כתובה משאר שטרות, ואעפ"י דבמתנה אמרינן אחריות לאו טעות סופר הוא, והכא יש לדמות למתנה, מ"מ לא דמי דבמתנה ל"ש אחריות טעות סופר מכיון שנתן לו דבר קצוב ואין מקבל על עצמו שום חיובא, ומתנה קיימת בלא שום אחריות, ולהכי אמרינן אחריות לאו טעות סופר, אבל הכא בכתובה דמחייב את עצמו וע"כ הוא מקבל על עצמו אחריות שיהא לה דין גביה על נכסיו ומשעבד נכסיו, וא"כ הסברא נותנת שיהא הדין שתגבה ממשעבדי, כיון דאית לה קול שהנכסים נשתעבדו, ואם רוצה שלא תגבה ממשעבדי בדין שיכתוב בפירושו, ובאמת זה מוכרח דשאני ממתנה שהקשה מ"ש זה משאר שטרות, וגם תירוצו של הרא"ש מורה כן דשאני שטר כתובה ממתנה, דאל"כ הוי ליה למימר בפשיטות דלא דמי לחוב אלא למתנה ולא מטעם דשמעון בן שטח, אלא ע"כ דזה דמי לשאר שט"ח, וא"כ אין לנו ביאור לתירוצו.

והנראה לברר הדברים, דהנה לקמן (נא, א) איתא דתיקן שמעון נכסיו אחראי וערבאין כתובה, וקשה למה ליה לתקוני תקנה זו, הא מן

[נד, ב] במתני', ר"י אומר רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת

התקבלתי ממך חמשים זה, ר"מ אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאמנה ממאה הר"ז בעילת זנות. ולקמן בברייתא (נז, א) דר"י אומר דרשאי ואפילו על פי תנאי ואינה צריכה לכתוב לו שובר, וכו' כי אתא וכו' אמר מחלוקת בתחילה אבל בסוף ד"ה אינה מוחלת, ופירש"י וז"ל: שכבר זכתה ואמירתה לאו כלום היא אלא א"כ כתבה שובר התקבלתי, עכ"ל. ומשמע דאם מחלה בע"פ לאו כלום הוא, וקשה למה לא מהני הכא מחילה כמו בכל שטר חוב דמהני מחילה בע"פ, דמ"ש מחוב (והסברא דמהני התקבלתי פי' ההפלאה שמודה שקבלה והודאת בע"ד וכו'), ועוד דאפילו אם נאמר דלאו דוקא אם כתבה אלא אפילו אם מחלה בע"פ נמי מהני, ורק בזכתה לא מהני אם נתרצה על תנאי דכבר זכתה כדפירש"י, מ"מ קשה למה לא יועיל אעפ"י שזכתה.

וכרי לתרץ כ"ז נראה דהנה בפ' נערה (מג. ב) איתא מאימת מגביהו וכו' וכתב הרא"ש וז"ל: ורב שרירא גאון כתב דאם כתב לה מן האירוסין ונתארמלה או נתגרשה לא טרפה ממשעבדי ואם נשאת לא טרפה ממשעבדי מנה ומאתים אלא משעת נשואין, וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"י מהל' אישות הלכה יא) וז"ל: המארס את האשה וכתב לה כתובה ומת או גירשה גובה עיקר מבני חורין ואינו גובה תוספת כלל, וכל אלו דברים תמוהין הם דמ"ש שטר כתובה משאר שטרות שלא תטרוף בו ממשעבדי ועוד דקאמר ראב"ע (נד, ב) מן הנשואין גובה הכל מן האירוסין בתולה מאתים ואלמנה מנה, משמע דגובה מנה ומאתים מן האירוסין ממשעבדי כי היכא דגובה הכל מן הנשואין ממשעבדי, ואפילו לא כתב לה בכתובת אירוסין אחריות, הא קיימ"ל אחריות טעות סופר הוא אף בכתובה, דהא דבכתובה נחלקו ר"מ ורבנן (נא, א) אי

23. והר"י דחק ליישב ד' הגאונים דאיירי שלא כתב לה אחריות והא דפליגי באחריות ט"ס הוא בכתובה.

הסברא ידעינן דגבי ממשעבדי, וע"כ צריך לומר דקודם תקנת שמעון בן שטח היתה דין כתובה כן, דלכשתתאלמן תתגרש תגבה מנה או מאתים, אבל עכשיו שהיא אשתו עדיין אין עליו שום חיוב כתובה, ומשו"ה לא היתה יכולה לגבות ממשעבדי כיון דשאני חוב זה משאר חובות דהתם יש חוב מיד, אבל הכא בכתובה אין עכשיו שום חוב עד אחר גוביינא, ולהכי בא שמעון בן שטח והתקין שיהיו הכתובות נחשבות כחוב ממש, ולהכי גובה ממשעבדי, וכעין זה כתב הרא"ה (בש"מ פ"י) וז"ל: שלא היו מחוייבים לה סתם אלא מתנים עמה בפירוש שאם תתאלמן או תתגרש יתנו לה מנה או מאתים זוז, וכיון שכן אין זוכה בה אלא באותה שעה ולא היתה יכולה לגבות מן המשועבדין זכו'. ולפיכך לא היו יכולים לישא נשים משום שלא היו יכולים לגבות כתובתן אלא מכי חורין, ופעמים אין שם בני חורין וכו', עכ"ל.

היוצא לנו מזה דבכתובה אי לאו תקנת שמעון בן שטח לא הוי גובין ממשעבדי. ודין כתובה דתיקנו חכמים בנשואה לא חל עליו אפילו כתב לה, דבארסיה לא תיקנו כתובה, וכבר ביארנו דבלא תקנת שב"ש לא היתה גובה ממשעבדי, ותקנו רק בנשואה אף דעיקר החוב לא נעשה עד שעת גוביינא דתגבה אף ממשעבדי, ותיקנו בנשואה משום דאז ע"כ צריך ליתן לה כתובה, אבל בארסיה לא, ובאירוסין אם כתב לה הוי ג"כ דין כתובה, ולא יצאה מדין כתובה לדין כעל חוב היינו לדין שטר חוב, אלא דין כתובה בלי תקנת שמעון בן שטח, ולכן אינה גובה אלא מבני חרי, וזהו הביאור בדברי הרמב"ם שהובא ברא"ש ודו"ק היטב בזה. וזה כמעט מבואר בפנ"י (מג, ב ד"ה ומיגבי) והא גופא תיקשי מאי סברא דר"י דכיון דלא אזיל בתר גוביינא וכו' א"כ אמאי לא זכה האב משעת אירוסין וע"כ הוי סבור דאיהי גופה נמי לא תיקני לה חכמים מתקנת בי"ד שתזכה משעת אירוסין אלא תיקנו שיהא לארסיה כתובה לכשתתאלמן או תתגרש, וא"כ מהאי טעמא לא תיגבי ממשעבדי עד שית נשואין וכו', וזהו כמו שביארנו.

אך עתה לאחר תקנת שמעון בן שטח שתקנו שהכתובה תיגבי משעת נשואין יש לחקור אם בשעת נשואין יש חוב גמור והוי עליו עתה חיוב

גמור, אלא שזמן הפירעון לא הגיע עד שתתאלמן או תתגרש, או אפשר דעכשיו אין עליו חוב כלל אלא דין כתובה היינו שנעשה עליו דין דאם תתאלמן או תתגרש שיתן לה כתובה, אלא דלכאורה קשה דהיכא מצינו דאע"פ דאין עליו חיוב אלא דין סתם שתגבה ממשעבדי, אמנם מצינו כעין זה בירושלמי, דהנה בריש אלו נערות הקשו התוס' לרב פפא דמוקי לה בס' בן סורר ומורה דמתני' איירי במפותה היכי מצי לאוקמי הא נתארסה או נתגרשה קנסה לעצמה כיון דבמפותה הרי מחלה וכי תימא דקסבר האי תנא כר"ע דקנסה לאביה א"כ תיקשי סיפא דקתני הבא על בתו פטור משום דקם ליה בדרכה מיניה תיפוק ליה דקנסה לאביה וכו' והביאו אוקימא דהירושלמי דמוקי לה כשבא עליה עד שלא מת האב והוא הדין עד שלא בגרה ובגרה, והשמע מהירושלמי דאי לאו קלב"מ הוי הבנים מחוייבים לשלם ואמאי הרי הוי קנס ופשיטא דהחיוב לא חל עד אחר העמדה בדין ואז הוי כבר מת האב, וע"כ צריך לומר דאפילו אין כאן אב ובחיייו לא היה רק דין קנס מ"מ נשתעבדו נכסיו, א"כ בכתובה נמי אפשר דאעפ"י שאין עכשיו חוב למור אלא דין סתם מ"מ נשתעבדו נכסיו.

איכרא דמהפנ"י מוכח להדיא דבכתובה אף לבתר תקנת שמעון בן שטח לא דמי לשאר שט"ח דעתה אין כאן אלא דין כתובה, דאיתא במתני' (מג, ב) המארס את בתו וגירשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו השיאה וגירשה השיאה ונתארמלה כתובתה שלה ר"י אומר הראשונה של אב וכו' וכתב הפנ"י מדמהדרינן אטעמא דר"י אלמא טעמא דרבנן פשיטא ומסיק שם בטעמא דרבנן דכיון דלא ניתנה כתובתה לגבות רק כשתתאלמן או תתגרש לפיכך הוי שלה, ומיהו לענין גביית משעבדי מילתא אחריתא היא, עכ"ל עיי"ש. והיינו משום דעכשיו אין כאן חוב כתובה אלא דין כתובה ומשו"ה לא זכה בהן האב. ונמצא לפי"ז אף לאחר תקנת שב"ש אין על הבעל אלא דין כתובה ומשו"ה לא זכה בהן האב. דאין כאן רק דין כתובה עד אחר גוביינא.

ונבאר עתה עוד מחלוקת הרמב"ם והראב"ד ובזה יתבאר דברי רש"י, דבפי"ד מהלכות אישות כתב הרמב"ם התנה עמה אחר שנשואה שלא ירשנה תנאו בטל ואעפ"י שירושת הבעל מד"ס עשו

חידושי

כתובות סימן מד

הגרנ"ט

נג

חיזוק לדבריהם כשל תורה וכל תנאי שבירושה תנאו בטל שנאמר לחוקת משפט, עכ"ל. ובהשגות א"א כתב ח"ל: חסרון דעת אני רואה בכאן ומה צריך לחוקת משפט ואין אדם יכול להתנות על דבר שלא בא לעולם ואין יאמר לאביו או לאחר ממורישו דין ודברים אין לי בנכסיך אחר מיתתך ואין אדם מקנה דבר שאין לו בו זכות, עכ"ל. וצריך להבין סברתם הלא קודם נשואין גם הראב"ד מודה דיכול לסלק עצמו ולא הוא אמרין דהוי דבר שלא בא לעולם וא"כ גם לאחר נשואין למה אין יכול לסלק משום דבר שלא בא לעולם. ונראה דהנה בתוס' ב"ב פ' חזקת הבתים (מט, ב בד"ה וכדרכ כהנא) כתובו ח"ל: וא"ת רב דפסק בפרק הכותב כרשב"ג דאם מתה יירשנה אפילו כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך בחיך ובמותך מטעמא דס"ל דירושת בעל דאורייתא ולרב דס"ל דירושת בעל דאורייתא ולרב דס"ל דירושת הבעל דרבנן עשו חיזוק לדבריהם וכו' מ"ט יכול להסתלק מפירות אע"פ דהוי מדרבנן וכו', וי"ל דשאני ירושה דנפלה קמי בעל ולכך אין יכול להסתלק אבל הכא מנכסי מלוג יכול שפיר להסתלק שישארו ביד מי שהם עכשיו היינו ביד האשה, עכ"ל, ודברי התוס' צריכין ביאור דמשמע מדבריהם דמשו"ה אין יכול להסתלק מירושה משום דאין שייך ביה סילוק, ומהגמ' משמע דאי לאו שעשו חיזוק לדבריהם הי' מהני סילוק.

משום דבירושה אין שייך שום זכות בהנכסים דאין הוא הזוכה כשמת המוריש משום דבירושה אין שייך לו זכות אלא היורש עומד במקום המוריש המת, ואין זה נקרא שהנכסים נכנסו מרשות לרשות, ומשו"ה לא שייך התם אלא סילוק מן הדין, ולכך כתבו התוס' דשאני ירושה דנפלה קמיה דבעל דיורשי האשה כנכרים, עכ"ל. וכוונתם דבירושה אין שייך להסתלק מן הדין משום דעשו חיזוק וגם אין יכול להסתלק מן הזכות שיש לו בהנכסים משום דבירושה לא שייך זכות בהנכסים דאין לו בירושה רק דין שהיורש עומד במקום המוריש וכאילו המת לא מת וחי עדיין, אבל מפירות יכול להסתלק אע"פ שאין יכול להסתלק עצמו מן הדין מ"מ יכול להסתלק עצמו מזכות הפירות שיש לו.

ונובל לומר לפי"ז דבזה יפלגו הרמב"ם והראב"ד, דהרמב"ם ס"ל דלאחר שזכתה תורה ולאחר שזכה בדין היינו שכבר חל גמי מהני סילוק ודוקא הכא גבי ירושה ל"מ סילוק משום דנאמר בה חוקת משפט ומן הזכותים גמי ל"ש הכא כמו שביארנו, והראב"ד ס"ל דסילוק מן הדין ל"מ לאחר שכבר חל הדין עליו, ולהכי אמר הראב"ד דאין צריך לאתויי מטעם לחוקת משפט דמן הדין הרי אין יכול להסתלק משום דכבר חל הדין עליו ולהכי מקשה הראב"ד ל"ל לחוקת משפט, ומן הזכותים גמי אין יכול להסתלק משום דהוי דבר שלא בא לעולם כיון דאין לו שום זכי, אבל מפירות יכול להסתלק כיון שיש לו עכשיו זכות בהנכסים ל"ה דבר שלא בא לעולם, ובזה יתבאר דברי רש"י, אלא דתיקשי גמי מה שהקשינו למה אינו יכול להתנות ג"כ בסוף וע"ז כתב רש"י דכיון דכבר זכתה לא מהני מה שנתרצית על תנאי דלאחר שחל הדין אינו יכול לעקור ולפטור ממנו כסברת הראב"ד. ומה שהקשינו למה לא יועיל מחילה כשאר חוב, י"ל כמש"כ לעיל משום דבכתובה אין עתה עדיין שום חוב כלל וכלל, ורק "דין", ולכן אינה יכולה למחול משום דעתה אין עליו אלא דין כתובה ולא חוב, ולכן לא שייך מחילה ע"ז.

ועפ"י מש"כ יתבאר לנו דברי הר"ן דאיתא לעיל (יט, א) אמר רב הונא האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן, דקאמר מאן אילמא דקאמר ליה

והנראה לומר בזה דסברת התוס' כך היא דכמו בעל מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה שייך סילוק בשני אופנים ע"מ שאין לך דין וכו' ועוד על מנת שתמחלי, ובע"מ שאין לך עלי דין שייך לומר שהוא עוקר דבר מן התורה, וכמו"כ בסילוק יש ג"כ שני אופנים חדא שמתנה שלא יהא הדין חל כלל וזה ודאי מתנה עמשכב"ת ועוד יכול לומר דהתורה נתנה לי דין שאזכה בזה הדבר ויש לי זכות להשתמש בדין זה יכול אני לומר איני רוצה להשתמש ואיני רוצה לגבות דין זה, וזה לא נקרא מתנה ע"מ שכתוב בתורה, ומבוארין בזה דברי התוס' דס"ל דהסילוק מירושה ל"ש אלא באופן אחד משני האופנים הנזכרים לעיל דהתם ל"ש אלא סילוק מן הדין שלא יחול אבל אין יכול לומר שאינו רוצה להשתמש בדין זה וממילא אזכה בירושה, היינו שלא יהיה לי זכות לזכות הירושה לכשימות המוריש

חידושי כתובות נד, א

אינו ברשות האשה וכמוש"כ החוס' בכתובות ז' ע"ב שאין הצעל שדה שלה וצבי"מ סי' קט"ו הוסיף צביאור דברי הר"ן שהרי היא כשדה האיש שמוחזק בה (אלא שהצבי"מ אינו מפרש בהר"ן משום שאנחד"א עיי"ש).

ו"ש להוסיף עוד דאידך ראשונים דלא ס"ל לסברה הר"ן אי"ז אלא משום דלאוסרה על צעלה אי"ז עדיין הפקעה מרשות צעלה שהרי אינה יולאה צלא גט (ועוד דלכתום' צזחים דף ז: יכול הוא גם שלא לגרשה) אבל היכה שהאיסור דשויא אנפשה הוא דע"ז הפקיע רשותו צלא גט או בשביל האיסור אינו אלא ע"י מה שמפקיעה עלמה מצעלה לכו"ע לא מהי שאנחד"א לאוסרה.

והשתא יחא מה שכתבו הראשונים בקידושין דף יב: דלאו כל כמינה לומר קיבל בה אביה קידושי כי זוערה משום שהרי על ידי זה היא רואה להפקיע עלמה מצעלה צלא גט וע"כ ל"ש צזה שויא אנפשה חתיכה דאיסורא. וכן יחא משכי העור צסי"ב קנ"ב שהאומרת גרשני צעלי שלא צפניו אינה נאמנת ואפילו קבלה קידושין משני מותרת לצעלה והיינו דהתם לא שויא אנפשי' חד"א מקידושי שני אלא ע"י מה שמפקיע עלמה מחלה מצעלה הראשון ע"י גירושין.

סימן י"א

ספק זנתה אי הו"ל כאיני יודע אם פרעתוך

א) כתובות דף ע: בחוס' ד"ה אי למיתב הביאו ראיב דע"י ס"ס לא מפסדה כתובתה דהא גבי משארסתני נאנסתי איכה מאן דמפרש דאפילו לרי יהושע מנה אית לה ואמאי

יחוש דילמא תחתיו זנתה וצ"ל ועל כרחק משום דהוי ס"ס עיי"ש והקשו האחרונים דספק זנתה צ"ל כ"ל כאיני יודע אם פרעתוך דודאי נתחייב וספק אם נפטר ע"י הזנות ואפילו צספק אחד לא מפסדה כתובה וכסברה זו איתא צאמת צמכר"ס עיי"ף דף יב:').

ותירין ע"ז בתומים סי' ע"ה ס"ק כ"ב עיי"ל דהתום' ס"ל דכתובה משעת מיחה או גירושין הוא מתחייב וקודם המיחה אינו צרור חיובו ולא מיקרי חיוב דדאי. וא"כ צספק זנתה מקודם הו"ל כא"י אם נתחייבתי ודלא צמכר"ס עיי"ף והמכרי"ע. ובהפלאה דף פ"א מאן צסברה זו דכתובה דדאי משעת נשואין נתחייב ולענין גבי' הוא דלא נתנה כתובה לחגבות מחיי"ס²). ותירן הוא ז"ל ע"ז צדף י"ב דכיון דלרי יהושע צספק הוא גם על שעת אירוסין קודם הגישואין וחיוב הכתובה מתחיל משעת נישואין (ואפילו אי ארוסה יש לה כתובה צשעת נשואין אחלי' לשעבודא קמא) ע"כ הו"ל כא"י אם נתחייבתי עיי"ש³). [עין צבג"ה 11]

והנה כעין זה הקשה נמי בהפלאה דף פא. צענין מחו צעליבין עד שלא שחו דלצ"ב לא שותות ולא נועלות כתובה משום דאין ספק מוליא מידי דדאי דהא הו"ל כא"י אם פרעתוך ותוספת ציאור קושיתו היא דאמאי קרי לי' לדידי' דדאי ולדידה ספק דאדרבה אין ספק פטור מוליא מידי דדאי חיוב וא"כ הו"ל איכי דדאי והוא ספק וכלשון הכ"י צפי' הגזל ומאכיל צענין אי"י אם פרעתוך וגם צלא"ה לריך להצין דברי הגמ' בכתובות פא. וביצמות דף לח: שחלו זה צדין אין ספק מוליא מידי דדאי עיי"ש דמאי שייכי' להכח הלא אינו אלא מוחזק והו"ל (מיתר⁴) דמספק אינה מוליא ציידו דהמוליא מחצירו עליו הראיה ותירן בהפלאה דכיון דספק סועה עשאה התורה כדאי זנאי הו"ל טענתה טעונת שאם היחה שותה היב מתברר שלא זנתה צספק המוליא מידי דדאי⁵) וקשיא לי

ה' צ' דחלי לה צדין אי ארוסה יש לה כתובה ועין בית יעקב דף ע: ועין בהפלאה בקרא' סי' קט"ו.

4) וכתום' כתובות פח. ד"ה סופא כתבו דכיון שהיא מוחזקת הו"ל ספק שלה דדאי.

5) וגם בתומים סי' ע"ה ס"ק כ"ב כתב דסועה כיון שרגלים לדבר ועשו התורה כדאי ומש"ה לא דמי לא"י אם פרעתוך.

1) ובמכרי"ע דף ע' לתרן לר"ג דמשום חזקה דגופה מחזק לה דודאי תחתיו נבעלה וא"כ יחוש דילמא צ"ל כיון הו' ותירלו דהו' כא"י אם פרעתוך ועין צ"ש אכע"ז סי' קט"ו סק"ח.

2) התומים י"ל דס"ל כמו שכי' הגר"א וסרמאן ז"ל דשיך שצנד נכסים על חוב שיתחייב אח"כ צחלו לכני' וצפשיעב להתום' כתובות לו.

3) ועין צסי' בני אכוכה לצעל התומים צפ"א מאשוח

סוגיית הדף

הגר"ח

כתובות פא ע"א

חדושי

קפד

ועכשיו הוא ספק שמא קלקל בשחיטה וא"כ לא הותרה עדיין. ותירץ הש"ש דתרתו לריעותא מועיל רק לומר דהריעותא נתהווה מקודם כמו במקרה דמספקינן מתי התחיל לחסר המקוה, ע"ז אמרינן כיון דחסר לפניך וגם איכא חזקת טמא מסתמא התחיל לחסר מקודם, אבל במומר צריך התרתו לריעותא לומר דמקודם נמי נעשה הריעותא וע"ז לא אמרינן התרתו לריעותא, דבמקוה אמרינן דריעותא זו נעשה מקודם אבל הכא לא שייך לומר דנעשה מעשה זה דמומר מקודם דהא חזינן דהשתא נעשה, אלא צ"ל דנעשה עוד ריעותא מקודם וע"ז לא יהני תרתו לריעותא.

אלא דהוא בעצמו מקשה ע"ז דהרי חזינן דאפי' היכא דיכולים לומר דזה הריעותא נעשה מקודם ג"כ לא אמרינן תרתו לריעותא, כמו בעדים דחתמו ואח"כ נעשו פסולים ומספקינן אי הפסול נעשה עכשיו או מקודם ואפ"ה לא אמרינן תרתו לריעותא, ותי' דבקיודשין דף סו ע"ב איכא מחלוקת במקוה שנמצא חסר אי מדמינן לבעל מום או לבן גרושה משום דמקוה פסולו ביחיד ובע"מ פסולו ביחיד, חזינן מהכא דהיכא דבעי לפסול שני עדים לא אמרינן תרתו לריעותא, דבבן גרושה נמי איכא הרי פסול לפניך וחזקת הקדש, ואפ"ה אינו מועיל לפסול מקודם משום דבעי עדים, וא"כ ניחא גם במומר דבעי עדים לעשותו למומר. ומסתבר כן, דבן גרושה הוי פסול אגברא הלכך בעינן ב"ד לפסלו ולחדש עליו דין חדש דהיינו שפסול הוא, וא"כ בעינן עדים, ותרתו לריעותא אינו מועיל במקום עדים, אבל מום ומקוה הוי רק שאלה, ושאלה לא בעי עדים כיון דאין פוסלים הגברא בזה, דבעל מום לא הוי דין פסול אלא דבעל מום אסור לעבוד עבודה ולא מצד פסול לגבי עבודה, וא"כ מיקרי רק שאלה אם מותר לעבוד עבודה או אסור, וכמו כן במקוה אם שלמה היא מטהרת טמאים ומותר לטבול בה, ואם חסירה היא אסור לטבול, אבל בן גרושה זהו דין פסול עבודה וע"ז בעינן עדים ולא מהני תרתו לריעותא.

ויש להקשות א"כ אמאי מהני תרתו לריעותא גבי דבר שבערוה הא בעינן עדים^(ל), ותירץ הגר"ח זצ"ל דדבר שבערוה דבעי עדים הוא דוקא בספק שפועל אז בדבר שבערוה, אבל בודאי דאם אינו פועל כלל בדבר שבערוה לא בעינן עדים, דהקשה איך נאמן הסופר לומר שכתב לשמה הא אמרינן בגיטין (דף ב ע"ב) דהוי דבר שבערוה, ותי' דהא דהסופר נאמן אין זה מדין ע"א דנאמן אלא דאדרבה לא בעינן כלל לעדים דחזקה הוא שיעשה כדן ולהכי נאמן דאינו פועל כלל בהגט. משא"כ בריש גיטין דהוי ספק אם נכתב לשמה ונמצא דפועל בהגט גופא לכך הוי דבר שבערוה.

ובאמת איכא נמי ראייה מהר"ן בקיודשין (סג ע"ב) שפסק דע"א נאמן לברר מי הוא המקדש והטעם כיון דהוא רק מברר בדשב"ע ואינו פועל התחדשות שם בדשב"ע, ולפי"ז אם הוי תרתו לריעותא (הוי) [ליכא] חזקת א"א ותו לא הוי דשב"ע דליבעי עדים כיון דודאי הוא ואין כלל ספק ולהכי יכולים לפסול ע"י תרתו לריעותא אפי' בדבר שבערוה.

(סה"ז "אהל אברהם" עמ"ס כתובות עמ' שסח)

חיוב כתובה

כתובות דף פא ע"א. האחרונים מקשים דיש סתירות בחיוב כתובה, דמכמה דוכתי מוכח דלא נתנה כתובה לגבות מחיים היינו רק דלא נתנה לגבות אבל החיוב חל מיד עם הנשואין, ומכמה דוכתי מוכח דגם החיוב אינו חל אלא אחרי גרושין או מיתה ולא מחיים. ואמר הגר"ח זצ"ל דחיוב כתובה הוא בגדר חוב על חוב דבאמת נתחייב מיד עם הנשואין אבל אינו חיוב ממון אלא חיוב של חוב והחיוב ממון ממש אינו מחיים, ודו"ק.

לח. פי' דהוקשה לו מדברי התוס' גיטין יז ע"א ד"ה משום דהקשו גבי מפני מה תקנו זמן בגיטין דנעמידנה על חזקתה והוי' אשת איש ותירצו דהרי גרושה לפניך, והביאור הוא משום תרתו לריעותא והרי דמהני תרתו לריעותא אף בדשב"ע, ותירץ דקושיית התוס' היא דהחזקה תפעל דלא הוה ספק כלל רק הוי ודאי, דיש שני מיני חזקות, א. שיש ספק לפנינו ומעמידין על החזקה, ואין החזקה פועלת שאין כאן ספק, ב. ויש עוד חזקה שפועלת שאין כאן שום ספק, וקושייתם היא שהחזקה תפעל שאין כאן שום ספק משום דבאמת בעינן עדים על מעשה זנות, כיון שמסופק לנו מעשה הזנות היכי הוה א"כ ממה דהחזקה מוכיחה על מעשה הזנות לא יתכו לחייב מיתה עלי'. אלא רק אי נימא דהחזקה פועלת שאין כאן ספק. וע"ז תירצו בתוס' דעכ"פ ספק מיהא הוי.

דכיון שאמר הרי את מקודשת לי בהמעות שאעשה לך שירים ונזמים ומבעות כיון דעתה לא באו המעות לעולם אינה מקודשת לאחר זמן, וזוה יש לנו ראייה ברורה לרעק"א דהיכא שהדמים שרוצה לקנות בהם הקנין לבל"ע דלא מהני. אבל לפי דברינו שכתבנו דמחילה תוך זמנו חלה מיד וכשיגיע זמן הפירעון ממילא אין כאן מלוה לאו ראייה כלל מקדושין לרעק"א, דהתם כיון דמחילה תוך זמנה חלה מיד נמצא דבעת חלות הקדושין ליתנהו המעות כיון שכבר נמחל משו"ה לא יהני, אבל התם איירי בקנס דקודם העמדה בדין ליכא חיוב כלל, והתם אין המחילה יכולה לחול בתוך הזמן דהא ליכא חיוב קודם הזמן דהיינו העמדה בדין, ואימתי חלה המחילה לאחר העמדה בדין וכיון דבעת חלות הקנין הוא המעות בעין משו"ה אפשר להיות דיועיל הקנין.

והקשו התוס' וא"ת וכי נימא דסבר ר"ש דאדם מקנה דשלבל"ע. ופירשו הרעק"א וה"הפלאה" דאם יעשה משיכה בהכלי לא שייכא תך קושיא דכיון דעשה קנין להכניסו ברשותו לא הוי בגדר (קנס) [דשלבל"ע], אלא דפירוש התוס' כך הוא, שיהיה לו כלי וקונה הכלי בדמים שהוא מחויב לו והא הוי דשלבל"ע. והקשה רעק"א [בדרוש וחידוש] דמה שייך הכא אדם מקנה דשלבל"ע, דהתם דבר הנקנה לא בא לעולם, אבל הכא הכלי שהוא מקנה בא לעולם אלא דהדמים לא באו לעולם וא"כ ודאי לא קני. הרי חוינן מדבריו דדבר פשוט הוא דגרע.

ולכאזרה יש לנו ראייה ברורה ממש' קדושין מהא דאיתא שם, עשה לי שירים נזמים ומבעות ואקדש אני לך כיון שעשאן מקודשת דברי רבי מאיר והכמים אומרים אינה מקודשת עד שיגיע ממון לידה וכו' עד אלא במאי מקדשה. הרי חוינן

סימן סב

בסוגיא דהמארם את בתו וגרשה

לנערה בתו שאם יתנו לה זכות על זמן שלאחר בגרות כדקל לפירות וכדומה על איזה שנים דאף שהיא זוכה בה מיד ככל זכות על זמן שלאח"כ אבל מכל מקום אין שייך שיגבה בזה האב דאין זה שבה נעורים, דעיקר הזכות מה שתזכה אח"כ רק שזכתה אותו מעכשיו, וכ"כ הכא כיון דעיקר זכות כתובה שתגבה מיניה בשעה שתהיה ראויה להנשא לאחר רק שיש מעכשיו זכות על זה שתזכה לאח"כ, ומשו"ה לא נוכל להחליט עכשיו שזכות זה הוא שבה נעורים ותלוי באם תהיה הגביה בנעוריה או לאחר בגרות, והאב זוכה ממנה עכשיו מה שתבוא לידה בשעת נערותה או קודם שיצאתה מרשותו בנשואים.

ונראה לי דגם בעבד דמה שקנה עבד קנה רבו, אם יתנו זכות התחייבות שיגבה לאחר שחרור שלא יוכל לזכות בהם הרב, דרק זכותו שיש לו לגבות בשעת עבדותו קנה רבו ממנו אבל לא מה שיש לו זכות גביה בשעה שאין רשות לרבו עליו. וכן

דף מ"ג ע"ב במשנה, המארם את בתו וגרשה וכו' כתובתה שלו השיאה וגרשה וכו' כתובתה שלה רי"א הראשונה של אב. עיין בפנ"י שהאריך בטעמא דבאירוסין שלו ובנשואין שלה. וברא"ש כתב דמדינא גם ר"י מודה דאם גרשה לאחר נשואין דהוה שלה כיון דהגביה היתה לאחר נשואין יעו"ש.

ונראה בבאור הדבר דהכתובה הגבה שלו דהוה שבת נעורים, דהכתובה הוה מוהר, כמו דאמרינן באונס דאין לה כתובה משום דיצא כסף קנסה תחת כתובתה, אמנם ל"ד לבושת ופגם דאי לאו משום דלמי שזה ניתן היה זוכה בו האב מיד משום דזמן הגביה הוא מיד משעת ביאה, אבל כתובה שהזמן הוא לכשתנשא לאחר, ומקודם ליכא שום זכות, ואף דגובה מזמן דמעיקרא הוא רק זכות שעבוד נכסים ושעבוד הגוף על זמן דלאח"כ, והנה זה נראה ודאי דאם היה הדין שיזכה האב במה שנתנו

סוגיית הדף

שיב

עמרת

פרק נערה שנתפתחה

שמואל

שי' הרמב"ם

עי' ברא"ש שהביא שי' הרמב"ם (פי' אישות הי"א) "המארס את האשה וכתב לה כתובה ומת או גירשה גובה עיקר מזני חרי", ומבואר דאפי' דכתב לה אינה גובה ממשועבדים, והרא"ש תמה ע"ז מ"ש שטר כתובה משאר שטרות שלא תטרוף זו ממשעבדי.

ונראה ע"פ הרמב"ן שכ' "דלא חסיק אדעתיה דליטרוף לקוחות ושלא יהיה יכול לזוני עד שעת הנישואין ואעפ"י שכתב", והיינו שהוא הגבלה בהבעלות שלו שלא יהיה מעוכב מלמוכרו ודו"ק.

ועי' בפני"י שביאר ע"פ דרכו דלא תיקנו שיהיה ארוסה כתובה אלא משעה שתתאלמן או תתגרש, והיינו דזמן חיוב הכתובה הוא רק בזמן הגירושין, וקודם לכן ליכא חיוב כלל. נוצריך להוסיף דגם דכתב לה אינו מתנה בעלמא אלא הוא חיוב כתובה וכנ"ל.

אימתי חל חיוב כתובה

ובעיקר דברי הפני"י שכתב דהחיוב כתובה לא חל עד שתתאלמן או שתתגרש, עי' באחרונים שהאריכו בזה דאיכא ראיות לכאן ולכאן:

א) דיעווי' ברמב"ם (פט"ז ה"ג) שכתב חכמים תיקנו לאשה כתובה וכו' ולא תקנו לגבותה כ"ז שתרצה אלא הרי הוא כחוב שיש בו זמן וכו', משמע להדיא דכבר נתחייב בשעת נישואין ורק דזמן הפרעון הוא בשעת מיתה, וכ"ה לשון

הטור (סי' ל"ג) שכתב "אעפ"י שהכתובה הוא כשט"ח אינה נגזית בכל עת אלא כשתתאלמן" וכתב הפרישה דהכוונה דהוי כשט"ח שאין בו זמן פרעון.

ב) ובין משמע מהר"ן (פ"א). שדן להוכיח מהא דכתובה לא ניתנה לגבות מחיים דכל ליה א"י לפרוע תוך זמן בע"כ דמלוה, ואי נימא דכתובה ליכא חיוב כלל מה ראייה לכל פריעת בע"ח והרי בחוב דעלמא ודאי יש כבר חיוב.

ג) ובין משמע מהא דהנכסים משמעבדי כבר משעת נישואין. ויש לדחות לפימש"כ הקו"ש (ס"ק קנ"ז) דלשיעבוד נכסים סגי בסיבת החיוב.

ד) ובין משמע מהא דאמרין לקמן (פ"א). דלכ"ש הוי כתובה שטר העומד לגבות כגזוי דמי, ואי אין עדיין חוב כלל מה שיין שיהיה כגזוי, ע"ש בפני"י.

ה) ובין מבואר בהפלאה (פ"א). שכתב דספק זינתה הו"ל כאיני יודע אם פרעתין, דאיכא ודאי חיוב וספק אם נפטר ע"י הזנות, עי' בחי' ר' ראובן (סי' י"א) שהאריך בזה.

ו) ובין משמע מסוגיא דפרק החובל דמבואר דאשה יכולה למכור כתובתה, ואי ליכא עדיין חוב הא הוא דבשלב"ל, עי' באבי עזרי (רביעאה פי"ח הי"ד) מש"כ בזה. ועי' בחזו"א (סי' נ"ו ס"ק ט"ז) שהביא מהא דמהני מחילה משמע דכבר נתחייב.

דף מד.

תוד"ה אימר אחוליה וכו'
בא"ד ועוד אומר רשב"א וכו'
 והק' הראשונים איך שייך שימחול גוף
 הקרקע, והיאך נעשה משועבד
 למלוה של נותן הרי אין הקרקע שלו. ועי'
 בחי' הגרש"ש (סי' מ"ה) מה שציאר.

תוד"ה והלבנתא אחד זה וכו'
בא"ד ואור"י וטעמא וכו'
 וכתב הפנ"י דפשוט לשון רש"י ותוס'
 משמע דהיינו דווקא צללא כתב לה
 מן האירוסין וכתב לה מן הנישואין,
 דצכה"ג שייך לומר אחוליה אחליה
 לשיעבודיה קמא, וכ"כ הרא"ש ר"פ אע"פ
 (סי' ה') דהוא מטעם מחילה, דאמרין
 דאחוליה אחליה לשיעבודא קמא.
 ועי' בפנ"י שלא ניחא ליה צהאי דוחקא
 לומר דמיירי דווקא בדכתב לה, ולזה
 כתב לחדש דאין כוונת התוס' מטעם
 מחילה אלא כוונתם כמו שחידש לעיל דלא
 תיקנו חכמים שיעבד נכסים אלא משעת
 נישואין, עי' לעיל מה שהארכנו בדבריו.

בא"ד ונראה לרשב"א וכו'
 והקשה הרשב"א מאי ס"ד שיהיה
 התוספת שלו שהוסיף לה צימי
 בגרות.

ונראה דדבריהם מתבארים עפ"ימש"כ
 התוס' רי"ד (ריש פרק אע"פ),
 דתוס' כתובה לא הוי מתנה בעלמא אלא

אולם מצד שני איכא ראיות דהחייב
 מתחדש רק לאחר מיתת הבעל.

עי' צבי"מ (סי' ס"ו) שהביא מהרא"ש
 ריש פרק אע"פ דהחייב כתובה אינו
 אלא לכשתאלמן או תתגרש, וכן מצואר
 בפנ"י הנ"ל.

וכן האריך בחי' הגר"ט (ריש אע"פ)
 עי"ש שהק' על הא דאמרין לקמן
 סוף פרק האשה שנפלו (פ"ב:) דשמעון
 בן שטח תיקן שיהיו כל נכסיו אחראין,
 דל"ל תקנה מיוחדת מ"ש חוב כתובה מכל
 חוב בעלמא דנכסיו משועבדין, ומי'
 דכתובה לא הוי חוב אלא משעת מיתה,
 עי"ש שהארכנו בדבריו, וכ"כ באצה"ז
 (פי"א מכירה הט"ז).

ועי' בלשון הקט"ח (סי' ר"ט ס"ק י"ב)
 ו"ל דלא ניתנה קנס לגבות עד
 העמב"ד כמו כתובה דלא ניתנה לגבות
 מחיים" עכ"ל, משמע דהוא כגדר קנס
 דהחייב אינו אלא אח"כ ול"ע בזה.

ועי' בחי' הגר"ח על הש"ס (בענין חייב
 הכתובה) שהביא מהאחרונים דיש
 סתירות בחייב כתובה אם חל מיד עם
 הנישואין או דאינו חל אלא אחרי גירושין,
 וכתב בזה"ל דהחייב כתובה הוא בגדר
 חייב של חוב, דבאמת נתחייב מיד עם
 הנישואין אבל אינו חייב ממון אלא חייב
 של חוב והחייב ממון ממש אינו מחיים"
 עכ"ל, והובא גם בצרכ"ש (סי' נ' ס"ק
 ז') ע"ש, ול"צ גדר הדבר, ואפשר הכוונה
 דהוא זכות לקבל חוב ודו"ק.